

Institucija ombudsmena / ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмена / омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Save the Children
Norway

DJECA I ZAŠTITA DJEČIJIH PRAVA

Institucija ombudsmena / ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмена / омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Save the Children

Norway

DJECA I ZAŠTITA DJEČJIH PRAVA

Banja Luka
Maj / Svibanj 2010. godine

Publikacija „Djeca i zaštita dječijih prava“ je jedan od rezultata projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djeteta Institucije Ombudsmena BiH“, koji je Ombudsmen/ Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine realizovao tokom 2009. godine u saradnji sa organizacijom Save the Children Norway, regionalnom kancelarijom za Jugoistočnu Evropu (Sarajevo). Sastoji se od tri segmenta. Prvi „Da sam ja neko/netko“ sadrži dječije poruke za ostvarivanje osnovnih dječijih prava; drugi „Djeca i dječija prava u medijima u BiH“ je perspektiva koju mediji plasiraju na temu zaštite dječijih prava; treći „Analiza empirijskog istraživanja o stepenu informisanosti djece o dječijim pravima, najčešćim oblicima kršenja dječijih prava i mehanizmima ostvarivanja najboljeg interesa djeteta“ je dječija percepcija ostvarivanja njihovih osnovnih prava.

Zaštita dječijih prava je kompleksan i odgovoran proces koji se mora bazirati na adekvatnoj informisanosti djece i odraslih o osnovnim dječijim pravima i mehanizmima ostvarivanja i zaštite istih, ali i na participaciji djece i odraslih. Smatramo da kroz publikaciju „Djeca i zaštita dječijih prava“ plasiramo dovoljno informacija i djeci i odraslima (roditeljima, starateljima, nastavnom osoblju, zaposlenima u stručnim službama zaštite prava djeteta, profesionalcima u nevladionom sektoru i drugim) za proučavanje i unapređivanje stanja dječijih prava u Bosni i Hercegovini.

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine

DA SAM JA NEKO / NETKO

PORUKE DJECE UPUĆENE PREDSTAVNICIMA/AMA
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BOSNE I HERCEGOVINE
POVODOM MEĐUNARODNOG DANA LJUDSKIH PRAVA

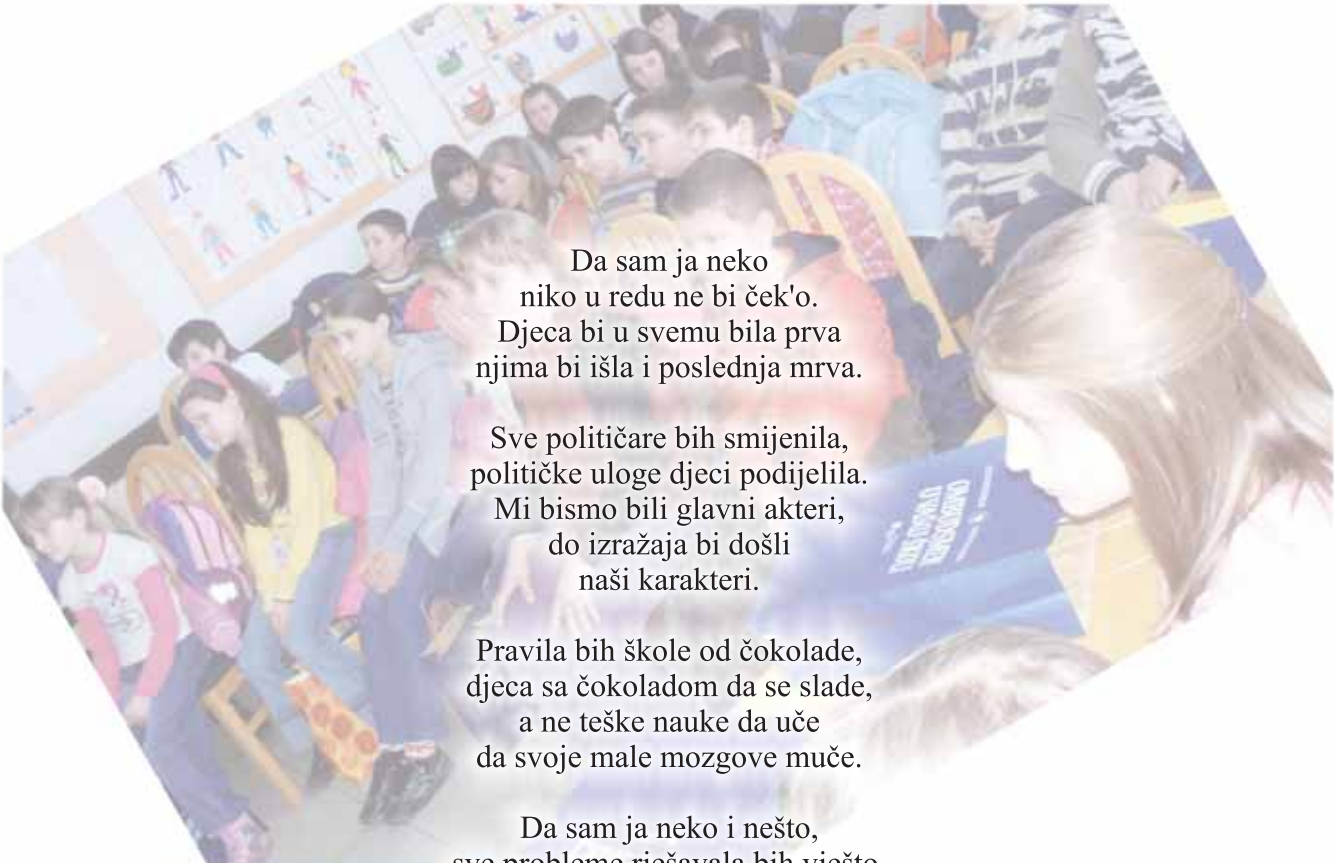
OŠ „Knez Ivo od Semberije“ Bijeljina	6
Gimnazija Bihać	7
Poljoprivredna i medicinska škola Bijeljina	8
OŠ „Sveti Sava“ Zvornik	9
Srednja mješovita škola „Enver Pozderović“ Goražde	10
OŠ „Ivan Goran Kovačić“ Livno	11
OŠ „Fahrudin Fahro Baščelija“ Goražde.....	11
Tehnička škola „Mihajlo Pupin“ Bijeljina.....	12
Gimnazija i Srednja stručna škola „Petar Kočić“ Zvornik.....	13
OŠ „Prekounje“ Bihać.....	14
Srednjoškolski centar Foča.....	15
OŠ „Sveti Sava“ Foča	16
Gimnazija „Filip Višnjić“ Bijeljina	17
Gimnazija Livno.....	18

Institucija Ombudsmena/Ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, uz podršku Save the Children Norway (regionalna kancelarija za jugoistočnu Evropu, Sarajevo) je organizovala, povodom 10. decembra/prosinca, Međunarodnog dana ljudskih prava, manifestaciju „Da sam ja neko/netko“ u Parlamenarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Manifestacija je imala za cilj promociju dječijih prava i participaciju djece u odlukama koje ih se tiču. Tom prilikom su djeca iz 14 osnovnih i srednjih škola u Bosni i Hercegovini uputila svoje poruke predstavnicima/ama Parlamentarne skupštine BiH, Zajedničkoj komisiji za ljudska prava, profesionalcima u institucijama sistema i nevladinim organizacijama, medijima i ostalim učesnicima/ama skupa.

Dio publikacije „Da sam ja neko/netko“ je mozaik dječijih poruka, pročitanih na istoimenoj manifestaciji, 9. decembra/prosinca 2009. godine u Velikoj sali Parlamenta Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Prihvatite je kao strategiju u radu na koju su Vas djeca obavezala u namjeri da djelujete u njihovom najboljem interesu. Mi jesmo!

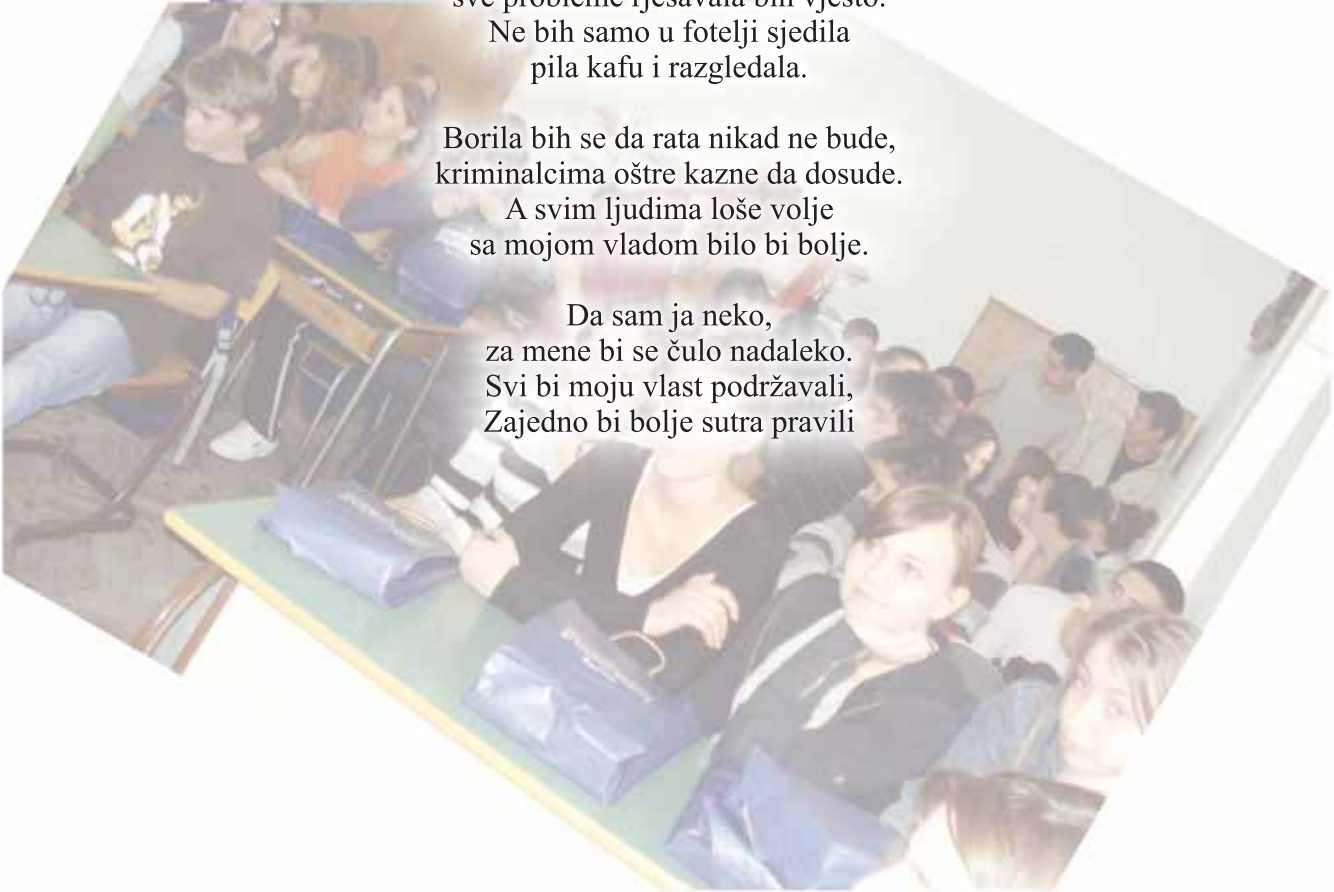

Da sam ja neko
niko u redu ne bi ček'o.
Djeca bi u svemu bila prva
njima bi išla i poslednja mrva.

Sve političare bih smijenila,
političke uloge djeci podijelila.
Mi bismo bili glavni akteri,
do izražaja bi došli
naši karakteri.

Pravila bih škole od čokolade,
djeca sa čokoladom da se slave,
a ne teške nauke da uče
da svoje male mozgove muče.

Da sam ja neko i nešto,
sve probleme rješavala bih vješto.
Ne bih samo u fotelji sjedila
pila kafu i razgledala.

Borila bih se da rata nikad ne bude,
kriminalcima oštre kazne da dosude.
A svim ljudima loše volje
sa mojom vladom bilo bi bolje.

Da sam ja neko,
za mene bi se čulo nadaleko.
Svi bi moju vlast podržavali,
Zajedno bi bolje sutra pravili

Danas, kada smo dobili priliku da se obratimo predstavnicima/ama Parlamenta BiH i Komisiji za ljudska prava BiH odlučili smo izdvojiti prava djece za koja smatramo da se u našoj okolini krše u najvećoj mjeri. Budući da je jedno od osnovnih dječijih prava, pravo na slobodno mišljenje i izražavanje u slučajevima koji nas se tiču, smatramo da i mi danas imamo priliku i pravo da kažemo ono što mislimo.

Pitanje prava djece i omladine nije samo pitanje usklađenosti propisa u Bosni i Hercegovini sa Međunarodnom konvencijom o pravima djeteta, iako je i to značajan problem, jer nema jasnog pregleda i uvida o toj usklađenosti, a većina propisa i formalno i suštinski nije usklađena sa istim. Međutim, još veći je problem ostvarivanje već postojećih propisa i prava koja proizilaze iz te Konvencije i domaćih propisa, jer je praksa važnija od propisa, a to je, slobodno možemo reći, porazno stanje.

Odrasli imaju političke stranke, sindikate, udruženja građana, preduzeća i druge institucije i koriste ih za ostvarenje svojih interesa, a djeca ostaju na margini ozbiljnog razmatranja njihovih interesa od strane odraslih i participacije u toj „brizi“ za prava djeteta.

Prema podacima Helsinškog komiteta za ljudska prava, od svih oblika nasilja nad djecom u BiH čak 16% otpada na seksualno. Nasilnici su uglavnom muškarci, a skoro polovina ovih djela dešava se u porodici. Nasilje se nad žrtvama ponavlja u dužem vremenskom periodu (djeca nemaju kome prijaviti ovakve slučajeve, a često, pogotovu djeca do deset godina, i ne znaju da su žrtve). Prema tome, svaka druga djevojčica je jednom bila žrtva zlostavljanja do 12 godine, a svaka treća do 18 godine života. Koliko, zaista u BiH ima seksualnog

zlostavljanja djece pokazalo je i uspostavljanje SOS telefona za ovakve slučajeve pri Dječijoj ambasadi, kad se za samo dva mjeseca javilo osmoro djece koja su tvrdila da su žrtve.

U BiH djeca još uvijek ništa ne uče o seksualnom nasilju jer to nije obuhvaćeno programima rada obrazovnih institucija. Istovremeno, nadležni iz ove oblasti, mjesecima raspravljaju da li će se ili neće učiti vjeronauka u školama, koju historiju će djeca učiti, koje pisce izučavati, a o ovim, pa možda i najbitnijim problemima kojima je zabavljen cijeli svijet djeca u BiH nemaju pojma. Završićemo poznatim stihovima Davorina Popovića: „...kako bi se živjelo i kako bi se voljelo i kako bi dobro bilo, da sam ja netko...“

Prava pripadaju svakom čovjeku, zato što je on ljudsko biće. Ljudska prava garantuju minimum zaštite i ovlaštenja svakome čovjeku.

Mi danas govorimo o pravima djeteta. Neka od njih su: pravo na ime, državljanstvo, slobodu izražavanja, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje....Mi ćemo se osvrnuti na ovo poslednje.

Osnovno obrazovanje, zakonom propisano je kao obavezno, dok se samo podstiču različiti oblici srednjeg obrazovanja. U RS/BiH postoji veliki broj djece/mladih ljudi koji nemaju srednjoškolsko obrazovanje. Različiti su razlozi koji dovode do toga: loša materijalna situacija, nezaposlenost roditelja, porodični problemi, djeca alkoholičara, djeca razvedenih roditelja, djeca bez jednog ili oba roditelja, udaljenost od obrazovnih ustanova, loši uslovi školovanja. Veliki broj škola su neuslovne za rad, kako su izgledale 70-tih i 80-tih godina prošlog vijeka, takve su i danas.

Naš prijedlog je da se zakonom propiše da i srednjoškolsko obrazovanje bude obavezno. Time bi se smanjio broj neobrazovane djece uzrasta od 15 do 18 godina, a oni bi obrazovanjem stekli mogućnost zaposlenja u odabranoj struci, bili uspješniji i postigli zavidne rezultate u svojoj profesiji, te istim osigurali svoju egzistenciju.

Koliku i kakvu škole učenicima pružaju bezbjednost, kada oni najčešće umjesto udžbenika u škole donose noževe, pištolje i drugo oružje?! Svakim danom se sve više govori o vršnjačkom nasilju. Kako to i na koji način spriječiti? Uvođenjem video nadzora i školskog policajca na svim nivoima obrazovanja (osnovnim i srednjim školama) bi se na vrijeme otkrilo i spriječilo ispoljavanje agresivnog ponašanja pojedinih učenika prema vršnjacima i svim zaposlenim u toj obrazovnoj ustanovi, koje vrlo često imaju i fatalan ishod.

Zbog povećanog broja oboljelih od AIDS-a, zarazno-prenosivih seksualnih bolesti, ranog stupanja u seksualne odnose, a time i abortusa, mi se zalažemo za uvođenje izmjena u nastavnom planu i programu, konkretnije, predlažemo da se uvede novi predmet "seksualno obrazovanje", kao obavezan u svim srednjim školama. Na taj način bi se mladi mnogo više i bolje edukovali, opreznije i sigurnije, stupali u seksualne odnose a za rezultat bi imali mnogo manje oboljelih od predhodno navedenih oboljenja.

Konvencija o pravima djeteta donijeta je 20. novembra 1989. godine. Od tog perioda, pa do danas, položaj djeteta, kao svjesnog i razumnog bića u društvu, postepeno se poboljšavao. Međutim, kada je riječ o životnom standardu djeteta, u Konvenciji, tačnije članu 27. kaže se, parafraziram, da će roditelji osigurati životne uslove djetetu, shodno svojim mogućnostima; da će država pomagati roditeljima i drugim osobama odgovornim za dijete, u skladu sa svojim prilikama i mogućnostima. To znači da, ukoliko država i roditelji nemaju dovoljno novca, i dječiji standardi će pasti ispod normalnog, da ne kažem minimalnog. Ono što je poražavajuće, je činjenica da smo u 21. vijeku svjedoci smrti djece širom svijeta, a uzrok je glad.

Posmatrajmo ovu Konvenciju iz dva ugla: kao prosječni tinejdžeri koji bi željeli da u svom gradu imaju Dom omladine, savremeno uređene škole, učionice i kabinete, ili da odemo na koncert svog omiljenog benda, i kao osobe zabrinute zbog činjenice da u svijetu imamo vršnjake čiji je jedini, a možda i neostvareni san, jedan obrok.

Uzimajući u obzir cjelokupnu političku i ekonomsku situaciju na čitavoj teritoriji BiH, smatramo da je potrebno uložiti još veće napore kako bi život svih nas, a posebno mladih, bio na odgovarajućem nivou. Takođe, smatramo da veliku ulogu u ostvarivanju evropskih standarda, a koji se tiču ljudskih prava a naročito prva djeteta, imaju naši političari, a to ste upravo i vi. Da bi se postigao poseban nivo u ostvarivanju dječijih prava, potrebno je da svi zajedno učinimo što je u našoj moći da ta prava ne budu samo mrtvo slovo na papiru.

Na kraju, primite pozdrave od naše škole koja je primjer korektno saradnje između nastavnika i učenika, i jedna od najvećih u BiH, sa nadom u našu zajedničku i bolju budućnost.

Puno se govori o ljudskim pravima. Koliko se ustvari poštuju i provode? Ideja ljudskih prava je evoluirala iz koncepta prirodnih prava iz 17. i 18. vijeka. Po tradiciji, smatralo se da su ova prava zasnovana na božanskoj volji i prirodi. U 20. vijeku, ove ideje su se razvile i proširile, a poznate su kao ljudska prava. Neki opisuju ova prava kao niz obaveza; drugi ih opisuju kao niz ciljeva ili vrijednosti koje svaka zemlja nastoji da ispuni. U 20. vijeku ljudska prava su shvaćena kao prava neopohodna za ljudsko dostojanstvo i blagostanje. Ako ljudska prava u Bosni i Hercegovini nisu realizovana, to znači da građani Bosne i Hercegovine, nemaju neophodne uvjete za dostojanstven život.

U Ustavu Bosne i Hercegovine se navode ljudska prava kao dio istog što znači da država Bosna i Hercegovina u svom najvišem zakonu se zalaže za zaštitu ljudskih prava svim licima bez obzira na boju kože, religiju, uvjerenja ili etničku pripadnost. Kako se navodi u ustavu Bosne i Hercegovine, član II, stav 1. Ljudska prava, "Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U

tu svrhu postoji Komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno u Aneksu 6 Opšteg okvirnog sporazuma..

Iz gore navedenog, možemo zaključiti da postoje mehanizmi, koji su ustavom određeni, za djelotvorno provođenje ljudskih prava. Međutim, današnja praksa pokazuje da ti mehanizmi koji su glavni odgovorni za osiguravanje postojanja ljudskih prava, stvaraju sumnje kod građana Bosne i Hercegovine.

Mi, pripadnici Vijeća učenika, smo pobornici one poznate izreke "Radite lokalno, mislite globalno". Smatramo da svaki pojedinac treba da se trudi da sam unaprijedi kvalitet svog življenja i svojih prava na lokalnom nivou, a to će uticati na poboljšanje stanja u cijeloj Bosni i Hercegovini. Potrebno je da se narodi u Bosni i Hercegovini slože, da stvore zajednički cilj, da unaprijede ne samo svoj narod, nego da ostvare zajedničko dobro za cijelu Bosnu i Hercegovinu.

Član 28. UN Konvencije o pravima djeteta kaže da sva djeca imaju pravo na obrazovanje pod jednakim uslovima. Dakle, sva djeca imaju pravo na obrazovanje ali ovo pravo se u stvarnom životu krši.

Mnoga djeca ostaju nepismena zbog finansijskih problema sa kojima se bore njihove obitelji. Država bi trebala pomoći uvođenjem besplatnih udžbenika i uvođenjem dječijeg doplatka.

Kad će se i kako to ostvariti?

OSNOVNA ŠKOLA „FAHRUDIN FAHRO BAŠČELIJA“ GORAŽDE / VIJEĆE UČENIKA

1. Želimo obrazovanje koje je pristupačno svojoj djeci.
2. Poručujemo odraslima da pomognu siromašnoj djeci i da rade na poboljšanju sigurnosti djece.
3. Obezbijedite nam više prostora za igru i druženje.
4. Kroz edukaciju povećajte stepen razumijevanja, povjerenja i zajedničkog rada na izgradnji mira.
5. Omogućite nam da putujemo i upoznamo naše vršnjake iz drugih zemalja.

Poznato je da su djeci Konvencijom o pravima djeteta zagarantovana prava, prije i poslije rođenja, poštovanje ljudskih, moralnih i duhovnih vrijednosti.

Živimo u periodu kada su naša prava ugrožena, prvenstveno zdravlje. Svi smo svjesni opasnosti od novog virusa H1N1. Povodom toga apelujemo da nam je potrebna posebna njega i zaštita. Podsjećamo da smo mi u uzrastu koji je najosjetljiviji na uticaj ovog gripa. Želimo bolju zaštitu, posebno u školama jer su to središta velikog broja djece, a samim tim je povećan i rizik za oboljenje. Već smo obaviješteni o vrstama prevencije ali mislimo da je školama potrebno organizovanje stručnih medicinskih pregleda. Mi već nastojimo da se u našoj školi poveća higijena i time se borimo da ne dođe do oboljenja, ali nam je potrebna i vaša pomoć. Mi imamo pravo na zdravlje! Imamo pravo da se borimo za zdravlje!

Pored ovog problema, sve češće se suočavamo sa vrstama vršnjačkog nasilja koje se ukorijenilo u školama, i koje teško može da se kontroliše. Misli se na vrste verbalnog nasilja koje u nekim slučajevima prelaze i u fizičko. Škole preduzimaju mjere za suzbijanje ovog problema ali su mladi i pored toga ugroženi. Nasilje se često skriva, nije dostupno javnosti i ne može da se kontroliše.

Zato upućujemo apel za pomoć! Molimo vas da nam pomognete da nas poštuju. Dječija prava su ugrožena!

Možda je već neko, kroz istoriju ljudske misli, poredio djecu sa cvijećem, ali mi smo ovdje da kažemo da to poređenje nije slučajno. Svako dijete je neki cvijet koji raste u ovoj bašti koja se zove svijet. Cvijeće da bi cvjetalo traži brižnost i njegu. Drugim riječima, o cvijetu treba voditi računa, ako želimo da nam procvjeta, ne možemo mu otkidati lišće, ne zalivati ga i ostavljati da se brine samo o sebi. Iz ove metafore rađa se pitanje, kako to raste cvijeće u našoj bašti, drugim riječima, kako rastu djeca u ovoj državi i koliko se pažnje poklanja njihovom rastu? Mi imamo prava koja treba da obezbijede nesmetano odrastanje djece, ali se postavlja pitanje, da li su ta prava samo mrtvo slovo na papiru, mogu li se sva djeca sakriti pod kišobran konvencije o pravima djeteta, ili neka djeca ostanu izvan njega? Kišobran je dovoljno veliki za sve, samo ga treba razapeti tako da se sva djeca mogu pod njega sakriti u slučaju padavina.

Imaju li djeca slobodu mišljenja ili im je ta sloboda oduzeta samo zato što su djeca? Danas u djeci često vlada strah da javno kažu šta misle, naročito ako to ne odgovara starijima. Danas se djeca

u nekim situacijama i ne usuđuju da iznesu svoje mišljenje, jer se boje osude. Istina, roditelji treba da budu nosioci odgovornosti za dijete, ali ne treba da tu odgovornost zloupotrebe. Štaviše, često imamo situaciju da se redovno krše prava djeteta propisana u njihovoj konvenciji. I ma koliko govorili o pravima djeteta u BiH, svakodnevna obespravljenoš djece, nažalost odnosi prevagu. Nadamo se da neće tako i ostati.

I na kraju poručujem: Uvijek kada nas odrasli tretiraju kao nedorasle, oni rade na tome da mi ostanemo nedorasli, i time zaustavljaju naš razvoj. Sklonite sve prepreke koje stoje na našem putu. Dužina koraka i brzina hoda je naša stvar. Ako put kojim u svom odrastanju koračamo nije ćorsokak, nema potrebe da nas na njemu zaustavite. Tačno je da je život put sa mnogo raskrsnica. Nije samo jedan put ispravan, ima ih više. Ako mi želimo da idemo jednim od njih, vi nam samo pomozite da na njemu ostanemo.

20.11. je obilježena dvadesetogodišnjica Konvencije o pravima djeteta. Konvencija je promijenila položaj djece, unaprijedila dostupnost osnovnih socijalnih usluga, kao što su zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita. Također je unaprijedila ravnopravnost i artikulirala dječije učešće u donošenju odluka kao osnovno pravo.

Konvencija o pravima djeteta ima sve skupa 54 člana, Članovi od 43 do 54 govore i objašnjavaju kako vlade i organizacije rade da bi osigurale zaštitu djece kroz njihova prava.

U većini i ostalih članova govori se o tome kako bi odrasli i vlade trebali surađivati, kako bi se pobrinuli da sva djeca dobiju prava koja im pripadaju. Odrasli trebaju pomoći nama djeci u našim pravima, jer mi to sami ne možemo. Što više ljudi razumiju da djeca imaju prava, veća je vjerovatnost da će svoj djeci pomoći da rastu zdrava, sigurna i slobodna. Usprkos svemu i naporima koja se ulažu u ostvarivanju dječijih prava u ovih dvadeset godina je mnogo, ali ipak nedovoljno. Konvencija o pravima djece je djelomično uspjela promijeniti načine kojima se djeca tretiraju, no na svijetu ima još na milijune djece koja su siromašna, gladna, bez krova nad glavom i dostatne liječničke skrbi. Osim toga, mnoga djeca i dalje su izložena svim oblicima zlostavljanja, te nemaju roditelje koji bi se o njima brinuli. Molimo vas pomozite svoj djeci svijeta.

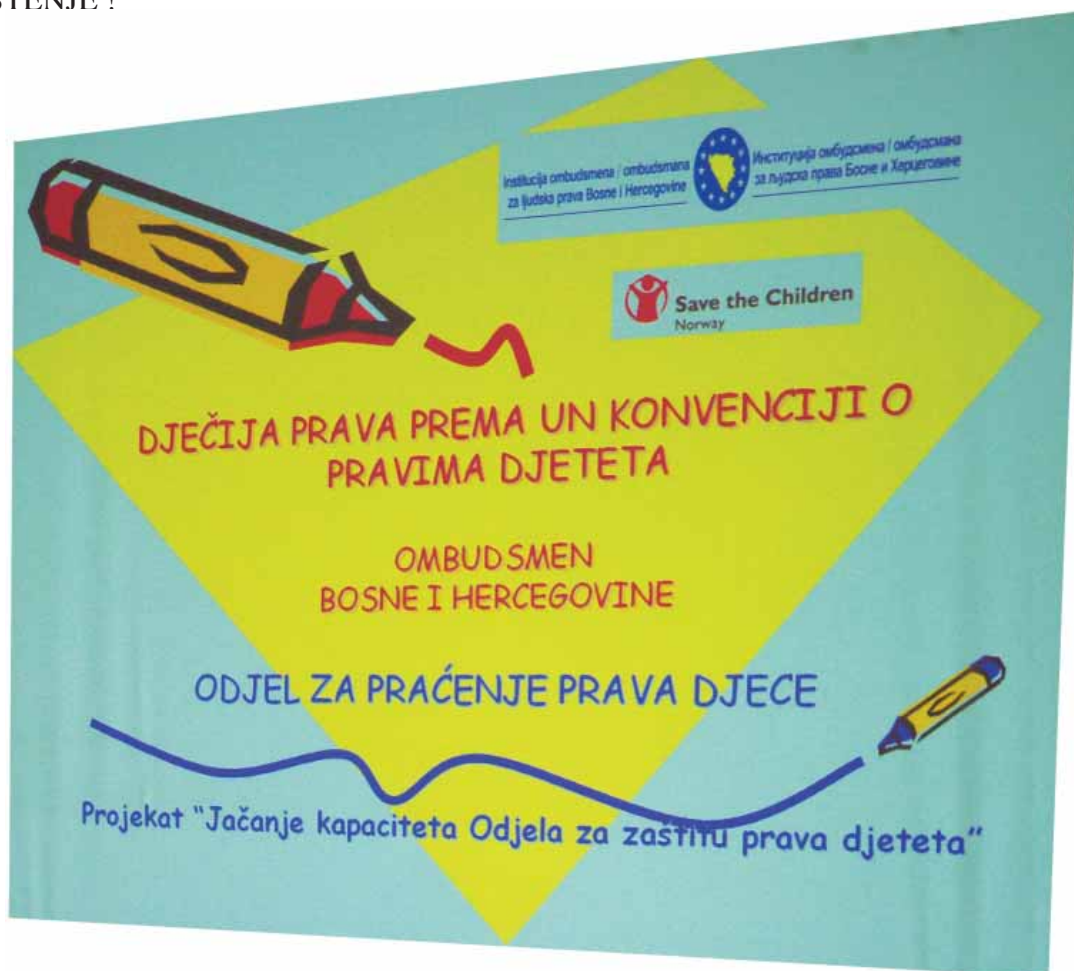

Da sam ja neko, preusmjeren bi bio cjelokupan vojni budžet na rješavanje pitanja gladi i obrazovanja! Da sam ja neko, srednjoškolsko obrazovanje bilo bi obavezno! Da sam ja neko, svi šalterski službenici morali bi imati osmjeh na licu! Da sam ja neko, bili bi popravljani standardi obrazovanja počevši od osnovnih škola! Da sam ja neko, ukinuli bi se svi crtani i igrani filmovi puni nasilja! Da sam ja neko, ne bi bila omogućena ni jedna netačna i štetna informacija na internetu! Da sam ja neko, zakon o kriminalu bi bio mnogo rigorozniji! Da sam ja neko, učinili bi sve da ljudi budu srećniji! Da sam ja neko bilo bi omogućeno da djeca izraze svoje mišljenje, stavove i da učestvuju u rješavanju problema (porodičnih, školskih i svih drugih koji su vezani za njih).

Da sam ja neko omogućio bih prava djeteta na brigu i pomoć, porodično okruženje, sreću i ljubav! Da sam ja neko pozvao bih svu djecu, dao bih im igračke i pustio ih da se cijeli dan igraju i jure! Radili bi divne stvari, prekratki bi bili dani, voljeli bi svoje škole djaci...Da sam ja neko učinio bih sve da se poštuju dječija prava sadržana u UN konvenciji.

Da sam ja neko omogućio bih stvaranje nevladine organizacije koja bi se bavila isključivo i principabilno pravima djece.

Uglavnom, da ja imam moć i pravo da biram i postavljam zakone, ovaj svijet bi bio mnogo drugačiji. I OVIM SVIJETOM VLADALE BI SAMO:LJUBAV, SREĆA, + PRAVDA I POŠTENJE !

U UN Konvenciji o pravima djeteta nalazi se članovi 28. i 29. koji se odnose na obrazovanje, a glase: Član 28. Svakom djetetu mora biti dostupno školovanje prema njegovim sposobnostima i mogućnostima... Član 29. Svako dijete ima pravo da pokaže i razvija ono što zna i može. Obrazovanje će imati za cilj razvoj ličnosti djece, talenta, mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih krajnjih mogućnosti. Obrazovanje će pripremiti dijete za aktivan život u slobodnom društvu...

Želja nam je da nam pojasnite ova dva člana i kažete jesmo li u pravu ako tvrdimo da su naša prava ovdje narušena, to jest usporen razvoj naše ličnosti, ograničene sposobnosti, doveden talenat u pitanje, i nedovoljno pripremljeni ulazimo u srednje i visoko obrazovanje i aktivan život u slobodnom društvu. Naime, ako postoji više primjera za to, navešćemo samo dva koji idu u prilog naših tvrdnji:

1. Ovaj problem posebno dolazi do izražaja kada su časovi lektire na programu, jer nemamo dovoljno knjiga, pa često dolazimo nespremni na časove, a znamo da je jedan od uslova za dobru pismenost čitanje dobrih djela. Napominjemo da ni za jedno odjeljenje nemamo kompletnu lektiru, da su postojeće knjige prilično stare i da nedostaje dosta stranica.
2. Nastava srpskog jezika
oblast: Kultura izražavanja;
nastavna jedinica: Opisivanje složenog radnog postupka, opisivanje složenog radnog predmeta;
zadatak: Opiši neki složeni školski aparat ili neku napravu sa kojom se srećeš u školi. Biće zanimljivo da opišeš: laboratorijski pribor ili laboratorijski sto u kabinetu biologije ili hemije, mikroskop, epidiljoskop, mobilni telefon.

Od svega nabrojanog samo nam je poznat telefon, a o svemu ostalom smo tražili objašnjenje nastavnika. Da sve bude pomalo smiješno, nastavnik reče da je sve to bilo 70-tih godina XX vijeka, a evo u XXI svega toga nema. S pravom se možemo zapitati kuda plovi ovaj brod „brod obrazovanja“? Ako smatrate da ste u pravu kad kažete da treba obnoviti vaš vozni park, onda smo mi u pravu kad tražimo da nam obnovite dotrajali knjižni fond i omogućite sticanje novih znanja, kako bismo što spremniji ušli u budućnost.

Poznato nam je da su osnovna prava djeteta pravo na roditeljsku brigu, na jednakost, na obrazovanje, na nenasilan odgoj, na igru i slobodno vrijeme i tako dalje. Međutim, svjedoci smo da se ta prava iz dana u dan krše.

U današnje vrijeme djeca se suočavaju sa raznim vidovima narušavanja njihovih prava. Jedno od prava djeteta je pravo na igru i slobodu. Poznato nam je da djeca koja žive u gradovima u BiH ne mogu da računaju na to pravo jer im nedostaje prostor za igru, nedostaju mjesta na

kojima bi oni mogli da uživaju. Kada bih ja bio vlast, ja bih se više zalagao da se grade takve ustanove i prostori koji omogućuju djeci da se ovo njihovo pravo slobodno ispoljava.

Mnogo je primjera koji još govore o kršenju ljudskih prava. Ako krenemo od školskih klupa, možemo se susresti sa kršenjem dječijeg prava na jednakost i toleranciju. Obično je ta sredina u kojoj se nađe dijete koje se razlikuje stroga prema njemu. Često dolazi i do zlostavljanja djece koje može da ima presudni uticaj u daljem razvoju djeteta kao ličnosti. Vršnjaci takvo dijete maltretiraju, ponekad dolazi i do fizičkog nasilja nad djecom. Ovaj problem nije nerješiv i može mu se stati na put. U Srbiji je uveden zakon da se u svakoj školi mora nalaziti školski policajac koji će paziti na red i mir u školi. Uvođenjem ovog zakona u BiH moglo bi se značajno doprinjeti smanjenju nasilja u školama.

Kaže se u Konvenciji o pravima djeteta da sva djeca imaju pravo na obrazovanje po jednakim uslovima. Škola, prvenstveno „naša“ ima loše uvjete, profesore, prevladava nacionalizam, nedostatak slobode govora, mišljenja, iskazivanje stavova.

Trebamo se zapitati da li su srednje škole odgojno-obrazovne ustanove ili ritual na kojeg čekamo iz dana u dan...prvenstveno mislimo na gimnazije bilo kojeg opredjeljenja, jer točno ne bismo znali kako je u drugoj školi.

Zar u školi ne bismo trebali imati normalne uvjete za rad. Pod tim prvenstveno mislimo na učionice s normalnim svjetlom, ne jednom žaruljom, te bez rešetaka na prozoru? Dođemo u prvi razred i profesori nam kažu da uvijek iznesemo svoje mišljenje, stavove...Ti kažeš, ispadneš budala, ili pak ne smiješ ništa upitat profesora dok radite novu lekciju, ili ak nam nešto nije jasno, zašto to? Jer su nam ionako „utjerali“ strah u kosti da po tom pitanju „zatupimo“. Mi podržavamo da su oni autoritet, ali ne prisilni. Zašto profesor i kad nije u pravu mora biti u pravu? Zašto to? Opet nam je uskraćena sloboda govora i to nas upućuje na „kaznionice“.

Zašto profesori gledaju na vjeroispovjest?

Svi kažu „Nije nam u cilju dati vam loše ocjene, a ti se okreneš i 1.“

To nam sve govori da današnje škole više nisu u 100% slučajeva odgojno-obrazovne ustanove, nego takozvane „kaznionice“. Uz to u našoj školi nema nikakvih sekcija, a ko biva gleda se i ta izvanškolska aktivnost.

Zašto se osjećamo zapostavljeni u obitelji, zašto smo ljubomorni na brata ili sestru? Zato što od malena roditelji sa nama ne razgovaraju, pa se čude zašto društvo utječe na pojedinca, zašto nemamo uređenu socijalnu strukturu nego vlada kaos, pa se čude odlaženjem strantputicom.

**DJECA
I DJEČIJA PRAVA U MEDIJIMA U BiH**

(ANALIZA PISANJA DNEVNIH NOVINA I MAGAZINA)

UVOD

Printani mediji u BiH, dnevne novine i magazini, nisu senzibilirani za prava djeteta, ne razumiju značaj događaja vezanih za djecu i refleksiju tih događaja na najmlađe stanovništvo.

Ovo je zaključak koji se nameće nakon monitoringa pisanja šest dnevnih novina i četiri magazina koji redovno izlaze u BiH. Monitoring je trajao dva mjeseca ili 62 dana, tokom jula i augusta. Tako je uočeno da su događaji i teme vezane za djecu najčešće plasirani kroz vijesti ili štire izvještaje, bez analize posljedica i većeg broja relevantnih sagovornika, često i bez podataka vezanih za pozadinu priče (bekgaund), a sama djeca su nerijetko korištena kao sredstvo promocije pojedinaca ili organizacija.

Zadatak analize

Ured ombudsmena BiH je odlučio da u periodu od dva mjeseca prati pisanje medija o pitanjima za djecu, sa posebnim akcentom na prosjačenje. Cij je bio ocijeniti svijest medija o značaju prava djece i njihovom poštivanju.

Monitoring je vršen nad dnevnim novinama: Dnevni avaz, Oslobođenje i San sa sjedištem u Sarajevu, Nezavisne novine sa sjedištem u Banjaluci i Dnevni list sa sjedištem u Mostaru, te nad magazinima Dani, Slobodna Bosna, Start i Global, svi sa sjedištem u Sarajevu. Fokus je bio na kvantitativnom obimu, po broju članaka koji se odnose na djecu ili događaje koji bi mogli imati refleksije na ovu populaciju, ali i kvalitativno: forma novinarskog uretka, zadovoljenje profesionalnih standarda te plasman teksta u cjelokupnom izdanju novine ili magazina.

Osnovni nalaz

Svaki od posmatranih dnevnih novina ima između 64 i 82 strane na kojima, uz reklame i oglase, objavi između 150 i 170 tekstova. Od ovog broja tekstova tek jedan ili dva je posvećen djeci i uglavnom se odnosi na određeni dnevni događaj.

Mediji se gotovo nikako ne bave pravima djece i njihovim potrebama ili problemima s kojima žive. Kada je neki od sadržaja i posvećen djeci ili temi koja bi mogla imati veze sa njihovim pravima, a riječ je uglavnom o apelima za pomoć ili socijalnim pričama o teškom životu samohranih majki ili djeci koja žive u teškim uslovima, te eventualno o udžbenicima, nikada se u medijima ne pojavljuje analiza koja se bavi pravima djece i obavezama institucija društva prema njima, nego novinari pribjegavaju pričama u kojima su djeca predstavljena kao jasnici ili mali heroji koji mogu da izdrže sve.

U ogromnom broju slučajeva uočeno je da su djeca zloupotrebljena na fotografijama i da njihov identitet nije zaštićen, što bi bilo posebno važno u pričama sa socijalnom tematikom.

U gotovo svim tekstovima koji se na bilo koji način dotiče djece, riječ je o kratkoj formi, najčešće vijesti ili šturom izveštaju sa jednim ili nijednim sagovornikom.

U najvećem broju tekstova nema pojašnjenja zašto je nešto važno, nema dodatnih podataka o tome na koliki broj djece se određena pojava odnosi, nema analize koja bi pokazala na koji

način će neka pojava ili proces uticati na život djeteta i nema upoređivanja podataka sa sličnim iz zemalja okruženja ili regije. Izostaje istraživačko novinarstvo, veći broj sagovornika, dublja analiza javnih politika koje se direktno tiču djece... Jednom riječju: nedostaje profesionalni angažman jer novinari ne postoje samo da izvještavaju nego da analiziraju, otkrivaju, upoređuju, ukazuju...

U sadržajima prenesim iz stranih medija uglavnom se tretiraju senzacija poput žene alergične na svoje dijete, dječaka kom se glava odvojila od tijela ili smrt sijamskih blizanaca. Ozbiljna analiza koja se tiče djece i njihovog razvoja i budućnosti ili istraživanja kojima se bave strani mediji gotovo nikada nisu zanimljiva medijima u BiH.

Posebno je poražavajuća činjenica da se djeca često koriste za promociju pojedinaca ili organizacija, da se njihove slike pojavljuju u tekstovima u kojima se i ne pominju ili služe za izazivanje sažaljenja, ali i da se pojavljuju u reklamama čija je najvjerovatnija željena poruka da je ono što je dobro za dijete dobro i za odrasle.

Ovakvim angažmanom mediji pokazuju da djeca nemaju nikakav značaj za društvo u cjelini što je potpuno netačno.

ANALIZA PO SEGMENTIMA

Zdravstvo

Mediji se generalno rijetko i nedovoljno bave stanjem u zdravstvu, a posebno u onom dijelu zdravstva koje se odnosi na djecu. Ako to i urade, biće to površno i bez angažmana, a u nekim slučajevima bolesna djeca budu i zloupotrijebljena, umjesto da budu upotrijebljena kao sredstvo za «otvaranje očiju» javnosti.

Možda je ponajbolji primjer ovakvog ponašanja posjeta delegacije NATO štaba u BiH sarajevskoj klinici na kojoj se liječe djeca oboljela od raka. Gotovo svi mediji su objavili imena svih časnika NATO-a koji su posjetili kliniku i napisali da su oni donijeli igračke svoj bolesnoj djeci, ali niko nije iskorisito priliku da pita koliko djece boluje od raka, da li Klinika ima sve potrebne lijekove i opremu... Na ovaj način bolesna djeca su zloupotrijebljena u svrhu promocije pojedinaca ili organizacija.

Na žalost i u ovoj oblasti je prisutna novinarska površnost kao i u drugim oblastima, pa će nerijetko biti objavljena nepotpuna informacija. Dobar primjer je priča o djeci sa teškim oboljenjima koja dugi vremenski period nemaju dijagnozu za svoju bolest - ta priča je ostala samo na nivou razgovora sa roditeljima, dakle izostala je novinarska «druga strana».

Na osnovu posmatranja medija u ovih 60 dana, moglo bi se zaključiti i da mediji provode diskriminaciju među bolesnom djecom. Tako će neke dnevne novine često imati informacije o zdravstvenom stanju pojedinih ili određenih malih bolesnika ne obraćajući pri tom pažnju na drugu bolesnu djecu. Mjesta u medijima se vjerovatno dobivaju na osnovu bliskosti porodice bolesnog djeteta sa nekim u datom mediju i to možda i nije sporno, ali bi valjalo voditi računa da sva teško bolesna djeca dobiju priliku za istu vrstu promocije, ako se ovdje može govoriti o promociji.

S druge strane pojedini slučajevi bolesne djece medijima mogu poslužiti da istražuju kakvo je stanje u klinikama i ambulancama i na taj način pomognu podizanju svijesti građana.

Obrazovanje

Bez obzira na to što je obrazovanje pravo svakog djeteta i zakonska obaveza roditelja, priče koje se bave ovom temom uglavnom se nalaze na manje značajnim stranama, lošije su plasirani i opremljeni od tekstova koji se bave izjavama političara i uglavnom nisu najavljeni na naslovnim stranama.

Nažalost, obrazovanje u BiH se tretira samo kroz cijene udžbenika, sukobe oko izbora izdavača odabranih udžbenika, te pravima nastavnika. Čak i u drugoj polovini avgusta, kada je u medijima bio prisutan veći broj tekstova o udžbenicima, izostao je angažman novinara na istraživanju kvaliteta tih udžbenika, a saznali smo sve o cijenama i opremljenosti knjižara. Izostala je priča o stanju škola pred početak nove godine, a informacija da u pojedinim dijelovima BiH djeca ostaju bez područnih škola ili besplatnog prevoza do udaljene škole ostala je samo na nivou vijesti. Da nije bilo par kolumnista u magazinima koji su podsjetili na slučaj dječaka đakapješaka koji je umro od straha jer je na putu između kuće i škole bukvalno sreo vuka (dječaku je stalo srce), ovaj problem bi ostao netaknut sa ove strane.

Iz medija smo saznali koliko područnih škola u RS se zatvara, ali nismo saznali koliko je to učenika; vidjeli smo slike razreda, ali nismo saznali kako su škole opremljene; nismo saznali kakvo je zdravstveno stanje nastavnika osim u jednom tekstu da škole nemaju novca za sistematski, a nismo saznali ni šta sami nastavnici kažu o kvalitetu udžbenika... S druge strane, poražavajuća je činjenica da nalaz jedne nevladine organizacije nije potakao medije da istraže šta je razlog da 6.000 djece nema pristup osnovnom obrazovanju, a svi su prenijeli osnovnu vijest.

Crna hronika

Djeca ili maloljetnici su često predmet tekstova objavljenih u rubrici koja se zove «hronika» ili «crna hronika», no ti tekstovi su uglavnom u formi vijesti ili proširene informacije, bilo da su djeca počinitelji ili žrtve, i bez istraživanja mogućih uzroka i posljedica.

Pohvalno je da se uglavnom poštuje pravilo o neobjavlivanju imena maloljetnih prestupnika, nego se objave samo inicijali. **No nedopustiva praksa je da se u slučajevima pedofilije pojavljuje ime počinitelja krivičnog djela i majke žrtve zlostavljanja, kao i puni naziv sela ili naselja u kom žive, a inicijali žrtve jer svi drugi podaci odaju njen identitet.**

U posmatranom periodu nije uočena ozbiljna analiza neke pojave među maloljetnim prestupnicima ili novinarski angažman koji bi potražio mišljenje psihologa ili neke druge institucije o tome zašto mladi ljudi čine prestup, kako ih vratiti na pravi put, kako pomoći njihovim porodicama, ali i istraživanje kako se zaštititi od pedofila, kako pomoći žrtvama ovog djela i porodicama u kojima se ono desilo.

Dobar primjer lošeg novinarskog angažmana je slučaj kvara na ringišpilu na kom je bio veći broj djece. O ovom događaju su izvjestile sve novine, neki novinari su razgovarali i sa djecom koja su bila na ringišpilu u trenutku kvara, ali se niko nije pozabavio pitanjima koliko takvih zabavnih parkova ima u BiH, ko njima izdaje dozvole za rad i na osnovu čega, ko kontroliše njihovu ispravnost i tako dalje.

Socijalne priče i humanitarne akcije

I socijalne priče o teškom životu porodica, bolesnim roditeljima, prijetnjama deložacijama ili pozivima za uključenje u humanitarne akcije su često prisutne u novinama. No u ovim pričama djeca se pojavljuju kao žrtve teške socijalne situacije, besparice ili bolesti, a ne kao mlade osobe koja imaju svoja ljudska i zakonska prava, pa se tekst svede na zazivanje pravde i humanosti, a izostane prezentacija prava djece, zakonske mogućnosti i slično.

Na fotografijama koje prate ove tekstove djeca izgledaju jadno i izmučeno, a lice im nije prikriveno što nije u skladu sa novinarskim kodeksom.

Dobar primjer lošeg odnosa prema teškoj socijalnoj priči je pisanje jedne dnevne novine o porodici iz Višegrada koju čine roditelji i osmoro djece koja je nekoliko dana provela na travi ispred zgrade institucija BiH u Sarajevu. Iako su neka od djece bolesna i iako su drugi mediji cijelu situaciju prikazali znatno složenijom nego sam otac porodice, ta jedna dnevna novina je nekoliko dana ostala vjerna samo jednoj strani u priči, a u jednom trenutku je mnogo više prostora poklonilo posjeti dvojice članova Predsjedništva BiH i angažmanu nekih pojedinaca iz javnog života nego pravima djece izvedene pod vedro nebo i odgovornosti onih koji su to uradili.

Mediji u ovom segmentu izvještavanja imaju i priče o djeci koja rade vrijedno kao odrasli, brinu o sebi i mlađoj braći i sestrama, sviraju sjajno na pokvarenoj harmonici, održavaju groblja, ali ove priče uvijek ostaju na rubu izazivanja sažaljenja što nije dobro jer djeca imaju svoja prava, a BiH je potpisnica niza međunarodnih konvencija koje je obavezuju da njene institucije djeluje u cilju ostvarenja prava djece.

Zanimljivo je istaknuti da u obilju podataka o broju ljudi koji su ostali bez posla niko ne pravi analize ima li među tim ljudima samohranih majki, koliko je to djece čiji roditelji ne rade, ali ni to da li se u javnim kuhinjama hrane porodice sa maloljetnom djecom i da li oni imaju neke posebne potrebe.

S druge strane mediji nas parcijalno obavještavaju da je u nekoj opštini 50, 300 ili 20 djece poginulih boraca ili RVI dobilo besplatno školski pribor, ali niko ne govori koliko je to djece u cijeloj državi ili koliko je onih koji nisu dobili pomoć, a treba im.

Sport

Na sportskim stranama djeca se rijetko pojavljuju i to ukoliko zabilježe neki veći sportski uspjeh, ukoliko se najavljuje neki sportski događaj namjenjen isključivo mladima ili neki spektakl poput škole fudbala za djevojčice.

No zanimljivo je izdvojiti primjer dvaju sarajevskih novina koji su u julu, tokom održavanja fudbalskog kampa AC Milan u Sarajevu, svakodnevno imali izvještaj iz tog kampa, fotografiju malih učesnika i uz njih reklamu jedne sarajevske fabrike prehrambenih proizvoda koja je u vlasništvu izdavača ovih novina. Ovo je klasični primjer zloupotrebe djece jer šalje poruku da je ono što se reklamira dobro za djecu, pa i za druge.

Reklame

I u klasičnim reklamama u novinama se često pojavljuju fotografije sretne i nasmijane djece koja bi valjda trebala da pošalju tu poruku da je ono što se nudi jako dobro, i za djecu i za odrasle. Ova pojava nije prihvatljiva jer predstavlja zloupotrebu djece s ciljem sticanja dobiti za one koji se reklamiraju.

Zabava

Na stranama na kojima se novine bave zabavom i slavnim ličnostima djeca se pojavljuju kao akteri filmskih ili drugih sadržaja i kao djeca slavni ličnosti. Ovdje se najčešće radi o tekstovima preuzetim od agencija ili iz drugih medija i identitet prikazane djece nije zaštićen, odnosno lice im nije prikriveno. Izuzetak je Dnevni list, ali ni ova novina nije dosljedna pa će prikriti lice kćerke zagrebačkog estradnog bračnog para Gotovac, ali ne i lica djece u učionici čiju je sliku stavio kao ilustraciju uz tekst o uvođenju devetogodišnjeg obrazovanja u Hercegovinu.

Fotografije

U vizuelnom dijelu sadržaja novina sporne su mnoge fotografije na kojima se nalaze djeca. Tako je u priči o prvom slučaju svinjske gripe u BiH ilustracija bila slika sa mnogo djece koja imaju maske na ustima iako prvi oboljeli od ove bolesti u BiH uopšte nije bilo djeteta.

U drugom slučaju u priči o ukradenom automobilu na slici je dječak u dvorištu iz kog je vozilo ukradeno što bi moglo da implicira da je dječak lopov.

Dobra ilustracija pogrešne fotografije je i priča, odnosno fotografija uz priču o tome da policija traži čovjeka koji je htio ubiti brata, a na slici je taj brat sa dvoje svoje djece neprikrivenog lika što je potpuno nepotrebno.

ZAKLJUČAK

Analiza tekstova koji se bave pitanjima značajnim za djecu pokazuje da se novinari ne bave analizama aktuelnih politika vezanih za ta pitanja, te da zbog toga ni roditelji ni djeca nemaju dovoljno informacija o tome kako zaštititi dijete, kako upotrijebiti određene zakonske norme, kao iskoristiti sve postojeće mogućnosti.

Zanimljivo je da se u posmatranom periodu niti jedne novine nisu bavile mogućim posljedicama štrajka prosvjetara koji je najavljen, da se niko nije bavio kvalitetom udžbenika (samo cijenama), nasiljem u obitelji ili na ulici, opremljenošću škola, fizičkim iskorištavanjem ili seksualnim zlostavljanjem djece, uličarenjem, narkomanijom i alkoholom. Mnogi događaji ili pojave popraćeni su šturim sadržajima, pa je tako više mjesta dobila informacija da jedan pjevač narodne muzike nije mogao upaliti auto nego to da se u dijelu BiH zatvara 30 područnih škola ili da učenici u Hercegovini ili Zvorniku mogu ostati bez besplatnog prevoza do udaljenih škola.

Novinari ne pokušavaju naći nekoga ko nudi rješenja ili adresu odgovornu za određenu situaciju, ne prate procese, nerijetko u svojim tekstovima pokazuju neznanje o funkcionisanju sistema i uglavnom izvještavaju o izolovanim događajima i slučajevima. U većem broju tekstova nije naveden izvor i imenovan sagovornik ili ih nema dovoljan broj u skladu sa kodeksom novinarske profesije. Nerijetko je naveden samo jedan izvor što opet ukazuje na neprofesionalni tretman ove oblasti i oslanjanje isključivo na događaj, a i kada su navedeni izvori – uglavnom su to predstavnici institucija, bez nevladinog sektora ili nezavisnih eksperata, a posebno bez glasa djece.

Zbog ovog se da zaključiti da novinari ne izvršavaju svoju zadaću.

Zanimljivo je da je slična analiza rađena i prije par godina s tim da je fokus bio na manjinskim grupama među koje su svrstana i djeca jer nemaju uticaja na donošenje odluka. Nalazi su bili gotovo identični, ali novinari očito nisu izvukli nikakav nauk.

PROSJAČENJE U MEDIJIMA U BiH

U posmatranom periodu u svim pobrojanim novinama i magazinima prosjačenje koje je inače jako prisutno u većim gradovima je bilo tema tek nekoliko puta, ali i tada vrlo površno: broj prosjaka koje je registrovala policija u određenim sredinama ili pak informacija da je policija negdje uklonila prosjake. Dakle isključivo snimanje stanja na terenu, pa čak i u jednom slučaju u kom se bez ikakvog dokaza iznosi informacija da su prosjaci u Livnu iz Zenice i slično.

Iz ovih tekstova čitalac nije dobio informaciju da li prosjake treba maknuti s ulice zato što prose ili zato što je to kršenje zakona ili nekih prava, nije dobio informaciju da li ima pravo i kako može zaštititi tu djecu, da li djeca prosjaci idu u školu i da li neko na tu obavezu upozorava njihove roditelje.

Opet je izostao angažman.

Izostanak angažmana medija po ovoj temi je posebno zanimljiv ako se zna da svi oni imaju jake redakcije u Sarajevu gdje je prosjačenje izuzetno izraženo i gdje među prosjacima ima veliki broj djece. Također je čudno da ova tema nije bila zanimljiva ni tokom ljetnog perioda kada prosjačenje cvjeta zbog lijepog vremena, a drugih događaja nema jer se radi o, kako to novinari zovu, sezona kiselih krastavaca.

ZAKLJUČAK

Poražavajuća je činjenica da sve dnevne novine imaju između 50 i 90 strana i na njima između 150 i 170 tekstova različite forme i dužine i da su tek jedan ili dva teksta posvećena djeci i to veoma površno dok se sve te novine sportom bave na 5, 6 ili 8 strana, šou-biznisom ili selebritijima na 2 do 4 strane.

Stiče se utisak da mediji u BiH ne razumiju da bi trebali biti ispred društva i određene teme, problema ili značajno ih nametati za razmišljanje, sa svim relevantnim podacima (obezbijediti sve strane u priči), i da bi trebali biti posebno aktivni u segmentu brige za djecu jer na njima društvo ostaje.

Konsultantica pri izradi analize: Suzana Stambol, ekspertica za medije

**ANALIZA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA
O STEPENU INFORMISANOSTI DJECE
O DJEČIJIM PRAVIMA, NAJČEŠĆIM OBLICIMA
KRŠENJA DJEČIJIH PRAVA I MEHANIZMIMA
OSTVARIVANJA NAJBOLJEG INTERESA DJECE**

SADRŽAJ

OPIS PROBLEMA	29
Značaj UN Konvencije o pravima djeteta	29
Specifičnosti prava djeteta i zaštite prava djeteta	30
Opšte informacije o Instituciji	30
Ombudsmen/Ombusman za ljudska prava BiH	31
METODOLOŠKI DIO	32
Cilj istraživanja i demografski prikaz uzorka	32
INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	35
OSNOVNI ZAKLJUČCI	54
PREPORUKE	55
PRILOG	57

OPIS PROBLEMA

Značaj UN Konvencije o pravima djeteta

UN Konvencija o pravima djeteta je usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine i postigla je jedinstveni uspjeh jer je u veoma kratkom roku bila prihvaćena od velikog broja zemalja.

UN Konvencija o pravima djeteta je dogovor između zemalja koji djeci garantuju ista prava gdje god živjela. Prihvatanje ovog dokumenta znači da je vlada zemlje potpisnice pristala da poštuje propisana dječija prava i da snosi odgovornost u stvaranju najboljih uslova za odrastanje djece. Ovom Konvencijom djeca¹ su po prvi put izdvojena kao poseban subjekt međunarodnog prava i zaštite. Djeca su kroz Konvenciju prihvaćena kao ljudska bića koja mogu da iskažu svoje potrebe i učestvuju u svim aktivnostima po pitanjima koja ih se tiču.

UN Konvencija o pravima djeteta obavezuje države kao potpisnice da garantuju prava djeteta i da ih u potpunosti sprovode, poštuju i unapređuju. Ovaj dokument odražava cjelovit pristup ovim pravima i jasno navodi obavezu države da poštuje i unapređuje sva prava iz Konvencije i to za svako dijete.

Odgovornost roditelja ili staratelja je ključna za razvoj djeteta, ali je država u obavezi da stvori zakonodavne i druge preduslove da bi se roditeljima pomoglo u ostvarenju prava njihove djece.

Prava djeteta u Konvenciji su odraz obaveza koje države treba da preduzmu u odnosu na djecu. Spremnost države se iskazuje činom potpisivanja UN Konvencije o pravima djeteta, a preuzimanje obaveza ratifikacijom.

Četiri osnovna principa UN Konvencije o pravima djeteta su:

- Najbolji interes djeteta treba da bude prioritet
- Zaštita djece od bilo kojeg oblika diskriminacije
- Pravo na opstanak i razvoj
- Participacija djece i poštivanje njihovih stavova

Ova četiri osnovna prava izdvojena su od ostalih prava koji propisuje UN Konvencija jer čine osnov za ostvarivanje svih ostalih prava. UN Konvencija o pravima djeteta je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine i to je čini dokumentom koji treba da primjenjuju svi stručnjaci koji rade sa djecom (učitelji, nastavnici, ljekari, policajci, socijalni radnici, novinari, državni službenici i drugi) i koji bi morali da pri donošenju odluka u vezi sa djecom vode računa o najboljem interesu djece.

¹ Po UN Konvenciji o pravima djeteta djetetom se smatra svaka osoba do 18. godine života

Specifičnosti prava djeteta i zaštite prava djeteta

Prava djeteta su integralni dio korpusa ljudskih prava i dobijaju svoj osnovni smisao iz te činjenice. Borba za zaštitu prava djeteta takođe dobija na snazi upravo zbog toga što je sastavni dio pokreta za promociju i zaštitu ljudskih prava. Međutim, fenomen prava djeteta ima niz svojih specifičnosti u poređenju sa pravima odraslih. Osnovni izvori tih specifičnosti se nalaze u karakteristikama populacije djece i mladih. Dijelom, specifičnosti prava djeteta proističu i iz karakteristika osnovnog međunarodnog instrumenta za zaštitu prava djeteta – UN Konvencije o pravima djeteta.

Konvencija o pravima djeteta spada u novije instrumente za zaštitu ljudskih prava i u nju je ugrađena jedna proširena i modernija koncepcija ljudskih prava. Relativno veću težinu u Konvenciji imaju ekonomska, socijalna, kulturna i participativna prava iz jednostavnog razloga – jezik tih prava je samo jedan drugačiji način da se opišu ključni činioci od kojih zavisi razvoj djece i mladih. A zbog same specifičnosti populacije težište i ne može biti na političkim i građanskim pravima, tako da prava djeteta dobrim dijelom spadaju i u korpus prava socijalnih grupa (kao što su prava nacionalnih manjina, prava žena, prava izbjeglica i sl.).

Već na nivou zaštite prava djeteta u slučajevima kršenja prava pojedinačne djece javljaju se problemi sa kojima su se suočile sve zemlje koje imaju instituciju ombudsmana: ko podnosi pritužbu u ime djeteta; koliko su djeca u poziciji da sama ukažu na kršenje prava; u kojoj mjeri su odrasli koji mogu da podnesu pritužbu stvarno zainteresovani da to učine jer su i sami često zainteresovana strana i drugo. Poseban problem je to na koga se sve može odnositi pritužba. Kada se odrasli žale na kršenje prava njihove pritužbe se odnose, uglavnom, na organe vlasti, dok je kod djece drugačije. Kada je riječ o djeci prava se moraju štiti i kada ih krše roditelji i porodica, ali i institucije za djecu (i privatne i javne).

Opšte informacije o Instituciji Ombudsmen/Ombusman za ljudska prava BiH

Ombudsmen/Ombudsman za ljudska prava BiH² je nezavisna institucija uspostavljena u cilju promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, što je garantovano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava. Ova institucija će nadgledati aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta Brčko, u skladu sa odredbama Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH (Sl. glasnik BiH 19/02,35/04 i 32/06). Sjedište ombudsmena za ljudska prava BiH je u Banjoj Luci. Institucija ima područne urede u Mostaru, Sarajevu i Brčko Distriktu BiH, a po potrebi može područne urede otvarati i u drugim mjestima u BiH.

Svako fizičko ili pravno lice koje smatra da su mu narušena prava može se obratiti Ombudsmenu bez ikakvih ograničenja. Nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, pol, starosna dob, religija, etničko porijeklo, socijalni status i dr. ne mogu ograničiti pravo ulaganja žalbe instituciji. Žalba može biti dostavljena Instituciji poštom, neposrednom predajom, telegramom ili elektronskom poštom. Mora biti podnesena u pismenoj formi i treba da sadrži: ime i prezime podnosioca žalbe, kontakt adresu i telefon, naziv organa vlasti na koji se žalba odnosi, osnov ulaganja žalbe, opis činjenica i događaja, potpis podnosioca žalbe i

² U daljem tekstu Ombudsmen BiH www.ombudsmen.gov.ba

kopije dokumenata. Ombudsmeni mogu odlučiti da se razmatraju i anonimne žalbe, ukoliko to okolnosti slučaja i procjena zahtjevaju.

Ombudsmen je ovlašten da provodi istrage u svim žalbama u vezi sa slabim funkcioniranjem sudskog sistema ili nepravilnim procesuiranjem individualnih predmeta i da preporuče odgovarajuće pojedinačne ili opšte mjere.

Na osnovu zaprimljene žalbe ombudsmen pokreće istragu prema određenim institucijama sistema i ukoliko se pokaže potreba predlaže odgovarajuće mjere. O svim preduzetim radnjama u postupku istrage ombudsmen pismeno obavještava osobe koje su podnijele žalbu.

Ombudsmen može dati preporuke vladinim organima u cilju mijenjanja ili ukidanja postojećih mjera, ali nema nadležnost da ukine ili izmjeni mjere ili naloge organa vlasti.

Ombudsmen za ljudska prava BiH ima sljedeće specijalizirane odjele:

- Odjel za praćenje prava djece
- Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom
- Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina
- Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava
- Odjel za praćenje političkih i građanskih prava
- Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika

Sastavni dio institucije je projekat „Jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece Institucije Ombudsmena BiH“ koji se realizuje u saradnji sa partnerskom organizacijom Save the Children Norway. Konkretno aktivnosti na koje se fokusira ovaj projekat u 2009. godini su:

- Izrada analize usklađenosti zakona u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom o pravima djeteta
- „Ombudsman u vašoj školi“ aktivnost promovisanja Institucije i Odjela za zaštitu prava djece, edukacija iz oblasti ljudskih prava s posebnim naglaskom na prava djece u osnovnim i srednjim školama
- Izrada Specijalnog izvještaja sa preporukama o suzbijanju i sistemskom rješenju problema prosijačenja djece u BiH
- Rješavanje pojedinačnih žalbi vezanih za kršenje prava djeteta
- Urgentna djelovanja Institucije u smislu praćenja efekata reformskih mjera vlasti na svim nivoima koje često mogu dovesti do ugrožavanja i kršenja dječijih prava.

METODOLOŠKI DIO

Cilj istraživanja i demografski prikaz uzorka

Ombudsmen/Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine je u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece Institucije Ombudsmena BiH“³ tokom 2009. godine posebnu pažnju posvetio senzibilisanju djece za problematiku narušavanja dječijih prava i promociju institucije Ombudsmena kao mehanizma djelovanja u cilju ostvarivanja dječijih i ljudskih prava. S tim u vezi u 6 gradova Bosne i Hercegovine (Bijeljina, Goražde, Foča, Livno, Zvornik i Bihać) u 14 osnovnih i srednjih škola realizovani su sastanci i radionice sa djecom predstavnicima Savjeta/Vijeća učenika. Ove posjete školama i susreti sa djecom dio su projektne aktivnosti „Ombudsmen u vašoj školi“ koja je imala za zadatak da informiše djecu o osnovnim principima UN Konvencije o pravima djeteta, osnovnim nadležnostima i mehanizmima djelovanja Ombudsmena, kao i načinima obraćanja ovoj instituciji. Na taj način institucija se približila djeci i uputila jasnu poruku da su „vrata“ Ombudsmena BiH uvijek otvorena za djecu.

Paralelno sa procesom edukacije i senzibilizacije djece realizovano je i istraživanje o tome koliko su djeca informisana o UN Konvenciji o pravima djeteta, dječijoj percepciji najčešćih oblika narušavanja dječijih prava i prijedlozima za unapređenje situacije, kao i iskustvima obraćanja institucijama za pomoć u slučajevima narušavanja ovih prava. Takođe, u fokusu interesovanja bila je i procjena nivoa informisanosti djece o samoj instituciji.

Istraživanje je realizovano uz pomoć nastavnog osoblja u školama koje je pomoglo projektnom timu u dijelu koji se odnosi na prikupljanje podataka i anketiranje učenika/ca.

Uzorkom istraživanja je obuhvaćeno 503 učenika/ca, predstavnika/ca Savjeta/Vijeća učenika 12 škola u Bosni i Hercegovini. Kako je prikazano u *tabeli 1.* u uzorku je bilo više ispitanica nego ispitanika, što je posljedica činjenice da su u ovom učeničkom tijelu više zastupljene djevojčice nego dječaci.

Tabela 1. Pol

	Frekvence	%
Bez odgovora	5	1.0
Muški	185	36.8
Ženski	313	62.2
Total	503	100.0

U *tabeli 2.* prikazane su osnovne i srednje škole koje su uzele učešća u istraživanju. Kako se može vidjeti bilo je 5 osnovnih škola i 7 srednjih škola iz Bijeljine, Goražda, Foče, Livna i Zvornika. Istraživanje je realizovano samo u školama u kojima su se odvijale aktivnosti Ombudsmena

³ Projekat se realizuje u saradnji sa partnerskim organizacijom Save the Children Norway regionalnom kancelarijom za jugoistočnu Evropu u Sarajevu www.scn-see.ba

BiH nazvane „Ombudsmen u vašoj školi“ a koje su se bazirale na edukaciji djece pedstavnika Savjeta/Vijeća učenika o UN Konvenciji o pravima djeteta i mehanizmima ostvarivanja dječijih prava kroz Instituciju Ombudsmena.

Tabela 2. Naziv škole

	Frekvence	%
Tehnicka škola Bijeljina	18	3.6
Gimnazija Bijeljina	8	1.6
Poljoprivredna I medicinska Bijeljina	14	2.8
OŠ “Knez Ivo od Semberije” Bijeljina	73	14.5
OŠ “Fahrudin Baščelija” Goražde	48	9.5
SS “Enver Pozderovic” Goražde	48	9.5
OŠ “Sveti Sava” Foča	49	9.7
SŠC Foča	50	9.9
OŠ “Ivan Goran Kovacic” Livno	50	9.9
Gimnazija Livno	50	9.9
OŠ “Sveti Sava” Zvornik	50	9.9
Gimnazija i SSS Zvornik	45	8.9
Total	503	100.0

Tabela 3. Mjesto

	Frekvence	%
Bijeljina	113	22.5
Goražde	96	19.1
Foca	99	19.7
Livno	100	19.9
Zvornik	95	18.9
Total	503	100.0

Struktura uzorka s obzirom na starosnu dob prikazana je u *tabeli 4*. Može se primijetiti da smo anketirali djecu starosne dobi od 8 do 18 godina, ali da je najzastupljeniji bio uzrast od 13 do 15 godina. Metodologijom istraživanja bilo je planirano da se upitnik ponudi samo djeci koja su starija od 9 godina (instrukcija je bila upućena saradnicima/ama u školama) međutim tokom realizovanja faze prikupljanja podataka došlo je do malih odstupanja. Ovim nije ugrožena vjerodostojnost istraživanja.

Tabela 4. Koliko imaš godina?

	Frekvence	%
8	9	1.8
9	12	2.4
10	21	4.2
11	30	6.0
12	37	7.4
13	72	14.3
14	110	21.9
15	61	12.1
16	53	10.5
17	75	14.9
18	22	4.4
	1	.2
Total	503	100.0

Dobijeni podaci statistički su obrađeni u SPSS programu tako da je uz osnovne frekvence dat prikaz i statistički značajnih razlika na nivou 0.05 i 0.01 primjenom Chi-Square Tests metode⁴.

⁴U prilogu su date tebele sa prikazom vrednosti statistički značajnih Chi-Square Tests

INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Roditelji i prijatelji su osobe u koje djeca imaju najviše povjerenja i obraćaju im se kada imaju neku dilemu. Ovu konstataciju je potvrdilo najviše djece u realizovanom istraživanju, to jest 68.9% ispitanika/ca navelo je roditelje kao odgovor na pitanje *Kada imaš problem kome se prvo obraćaš i zašto* dok je 14.3% izabralo prijatelje. Kako se može vidjeti na *grafikonu 1*, djeca su u 6% odgovora za osobu od povjerenja navodila nastavno osoblje ili pedagoge u školama koju pohađaju, a 3.2% braću ili sestre. Dakle, daleko ispred svih su roditelji, što je ohrabrujući podatak i navodi na pretpostavku da su porodični odnosi obojeni atmosferom u kojoj se djeca u svakom trenutku kada imaju problem mogu obratiti roditeljima za savjet.

Grafikon 1

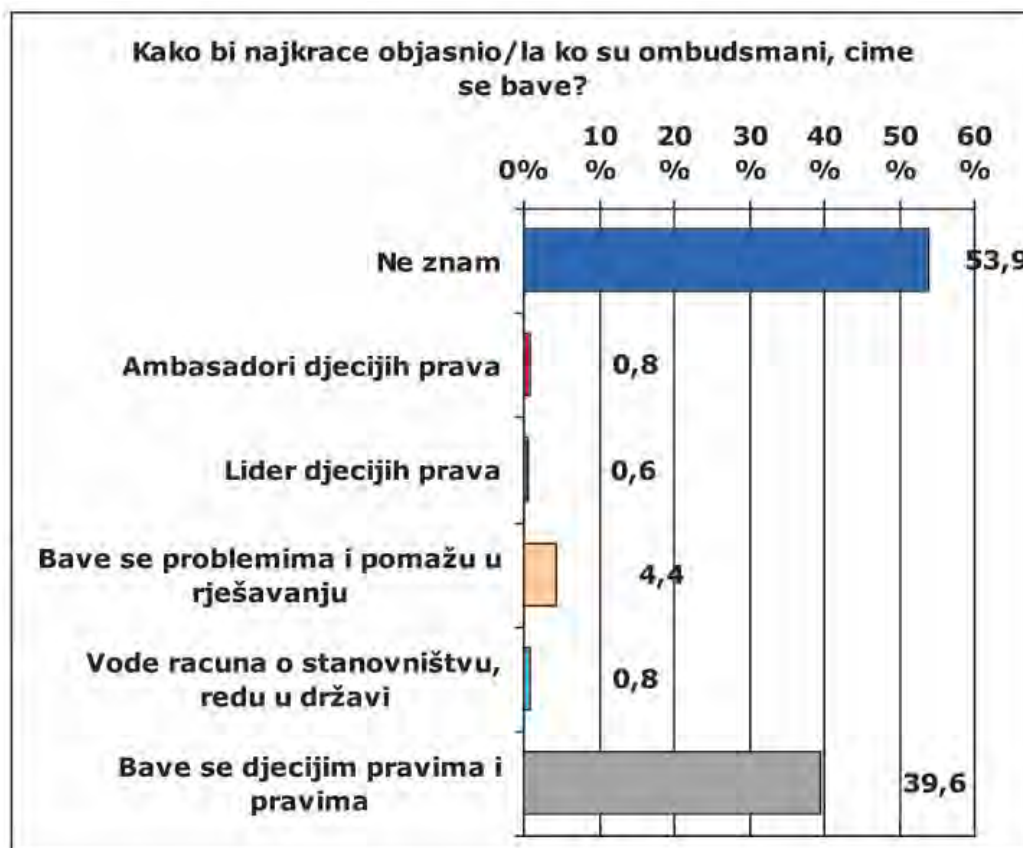
Djeca osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta se razlikuju u pogledu načina odgovaranja na ovo pitanje. Mlađa djeca, dakle osnovnoškolski uzrast, u većem procentu biraju roditelje i nastavno osoblje za razgovor u situacijama kada imaju neki problem nego srednjoškolci. Analiza statističke značajnosti razlika je pokazala da mlađa djeca u 73.2% situacija biraju roditelje (što je za 8% više nego kod srednjoškolaca) i u 8.2% nastavno osoblje (za 5.4% više nego srednjoškolci) kada trebaju savjet. Srednjoškolska populacija se više okreće prijateljima tako da je u 21.7% (što je za 12% više nego u distribuciji odgovora mlađe djece) odgovora upravo prijatelj ta osoba kojoj se mogu povjeriti. Jedno od objašnjenja dobijenih razlika je vjerovatno posljedica jake potrebe za grupnom pripadnošću koja je specifična za adolescente i mišljenjem da odrasli ne razumiju njihove potrebe i stavove.

Anketirana djeca u većem broju slučajeva nisu čula za Ombudsmen nego što imaju ikakvih informacija o ovoj instituciji. Tek 44.1% ispitanika/ca je pozitivno odgovorilo na pitanje *Da li si čuo/la za Ombudsmen* (*grafikon 2*). Od toga, tek svako drugo dijete zna da navede objašnjenje, značenje ovog pojma. Kako se može vidjeti na *grafikonu 3* nešto više od jedne trećine objašnjenja značenja Ombudsmena odnosi se na rad u oblasti dječijih i ljudskih prava, što je tačno. Drugi dječiji odgovori na ovo pitanje povezivali su instituciju sa brigom o stanovništvu u smislu bavljenja njihovim problemima i iznalaženja rješenja za prevazilaženje problema (5.2%), pri čemu nije bilo precizno naznačeno da se radi o pravnoj pomoći niti zaštiti ljudskih prava, a mali broj ispitanika/ca (1.4%) je Ombudsmen doživjelo kao ambasadora za ljudska prava ili lidera u ostvarivanju dječijih prava.

Grafikon 2

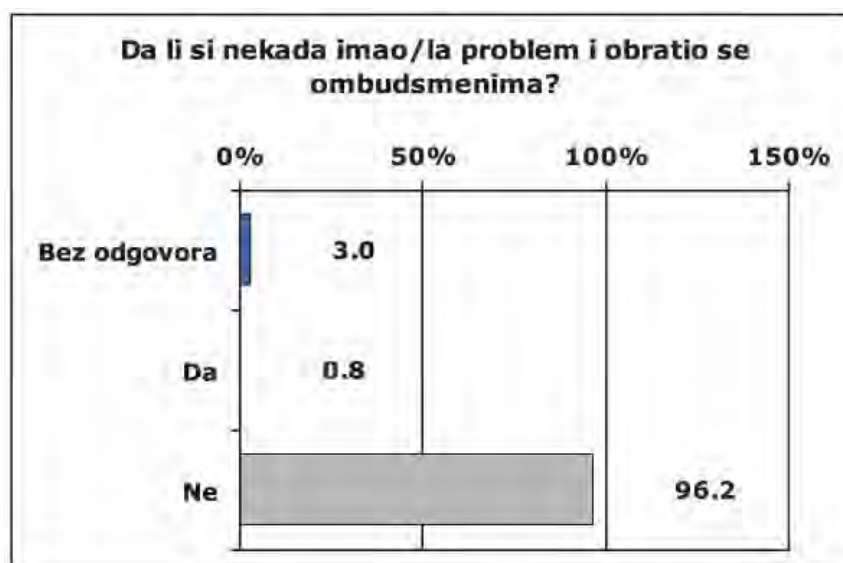
Interesantno je da djeca u osnovnim školama imaju više informacija o Ombudsmenu nego srednjoškolska populacija. Analizom statističke značajnosti razlika uočeno je da su srednjoškolci/ke češće odgovarali/e sa *ne znam* na ovo pitanje nego mlađi/e ispitanici/e i da djeca u osnovnim školama daju u većem procentu tačna objašnjenja. Ova razlika iznosi 12% više u prilog bolje i tačnije informisanosti anketirane djece u osnovnim školama. Najvjerovatnije da aktuelni programi u osnovnim školama posvećuju više pažnje razgovorima na temu dječijih prava i senzibilisanju djece za ove teme.

Grafikon 3

Djeca uključena u ovo istraživanje, uglavnom nemaju direktna ili indirektna iskustva sa radom Institucije Ombudsmena u smislu njihovog obraćanja instituciji ili obraćanja nekog koga poznaju. Kako je ilustrovano na *grafikonu 4* čak 96.2 % ispitanika/ca je negativno odgovorilo na pitanje o tome da li su nekada imali problem i obratili se ovoj instituciji, a svega 0.8% potvrdno. Ovo naravno ne znači da je stanje dječijih prava u Bosni i Hercegovini na zadovoljavajućem nivou i da se djeca nisu imala osnova obraćati za pomoć Instituciji Ombudsmena BiH, već da je stepen njihove informisanosti nizak što potvrđuje i dobijeni podatak o tome da je tek svaki drugi ispitanik/ca čuo za ovu instituciju. Takođe, socijalizacija djece u našem kontekstu ne podstiče njihovu participaciju niti ih ohrabruje da se aktivno bore za izražavanje ličnog mišljenja i ostvarivanje prava koja im pripadaju. Drugim riječima, djeca ne znaju kome se mogu obratiti za pomoć ako smatraju da su po bilo kom osnovu diskriminisana niti imaju hrabrosti za ovakvo ponašanje jer ih upravo odrasli u porodici, obdaništu, školi, zajednici u kojoj odrastaju uče da odrasle treba slušati, ne suprostavljati im se i reći mišljenje jedino ako ih neko drugi pita i da prostor da za to. Tradicionalni i patrijahalni elementi vaspitnog procesa u porodici i obrazovnog sistema u predškolskim i školskim institucijama doprinose ovakvoj situaciji.

Pored toga što se anketirana djeca nisu obraćala Ombudsmenu ona uglavnom i ne poznaju ljude koji su bili u prilici da to učine, pa i nemaju pozitivan model na koji bi se mogla ugledati. Kako se može vidjeti na *grafikonu 5* tek 5% anketirane djece poznaje nekoga ko se zbog određenog problema obratio Ombudsmenu dok 90.7% ne poznaje takve ljude. Ovo je interesantan podatak jer u 3 od 5 gradova u kojima je vršeno ovo istraživanje postoje kancelarije entitetskih Ombudsmena (Bijeljina i Foča imaju kancelarije Ombudsmana RS a Livno Ombudsmena FBiH), a djeca uglavnom ne poznaju ljude koji su se obraćali za pomoć ovim službama niti su sama bila u prilici da ih kontaktiraju. Može se pretpostaviti više toga: da odrasli djeci ne govore o ovakvim iskustvima, da odrasli nemaju konkretnih razloga za obraćanje Institucijama Ombudsmena ili da nisu informisani o mehanizmima njihovog djelovanja pa i nemaju povjerenja u njihov rad, ili pak nisu ni čuli da u gradu u kojem žive postoje ovi oblici zaštite ljudskih prava.

Grafikon 4

Grafikon 5

Nešto manje od dvije trećine anketirane djece je čulo za UN Konvenciju o pravima djeteta, što je poražavajući podatak ako se uzme u obzir činjenica da se ove godine obilježava 20. rođendan ovog međunarodnog dokumenta⁵ i da je BiH u više navrata ratifikovala ovaj dokument, poslednji put činom potpisivanja Dejtonskom mirovnog sporazuma 1995. godine. Dakle, Konvencija „živi“ 14 godina na tlu Bosne i Hercegovine ali za nju još uvijek ne zna znatan broj djece. Konkretno u našem istraživanju više od polovine anketirane djece u osnovnim i srednjim školama ne zna ni da ovaj dokument postoji tako da nema predstavu ni koliko je važan. Obaveza države je da djecu upozna sa sadržajem Konvencije o pravima djeteta, to uostalom i kaže sama Konvencija u jednom svom članu. Očigledno da država mora preduzeti više odgovornosti po pitanju edukovanja djece o dječijim pravima i mehanizmima njihovog ostvarivanja jer se sama obavezala na ovaj proces.

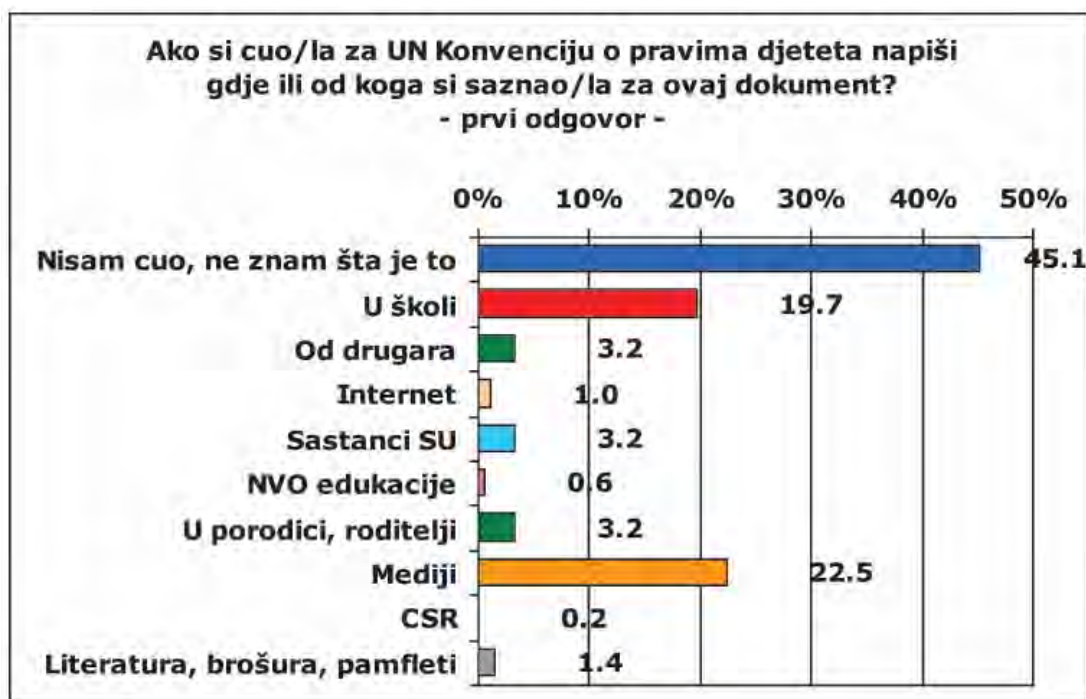
Djeca koja su se već susrela sa UN Konvencijom o dječijim pravima kao izvore informisanosti navode različite izvore. Jedna četvrtina informisanih je u medijima (TV i pisani mediji) saznala za ovaj dokument, a jedna petina u školi na časovima razredne zajednice, u okviru predmeta demokratija i ljudska prava ili na debatama koje se organizuju na temu demokratije i ljudskih prava (*grafikoni 7 i 8*). Jedna desetina anketirane djece je za Konvenciju saznalo u svakodnevnom razgovoru sa članovima porodice i vršnjacima ili na sastancima Savjeta/Vijeća učenika škole. Pored nabrojanog u znatno manjem broju djeca su odgovarala da su se informisala putem interneta, stručne literature (pamfleti, brošure rađene s ciljem edukacije o dječijim i ljudskim pravima među kojima su navedeni i „Putokazi“⁶) ili kroz različite programe edukacije koju su realizovale nevladine organizacije.

⁵ 20. novembra 1989. godine Generalna skupština UN Komiteta Ujedinjenih Nacija je usvojila konačni tekst UN Konvencije o pravima djeteta

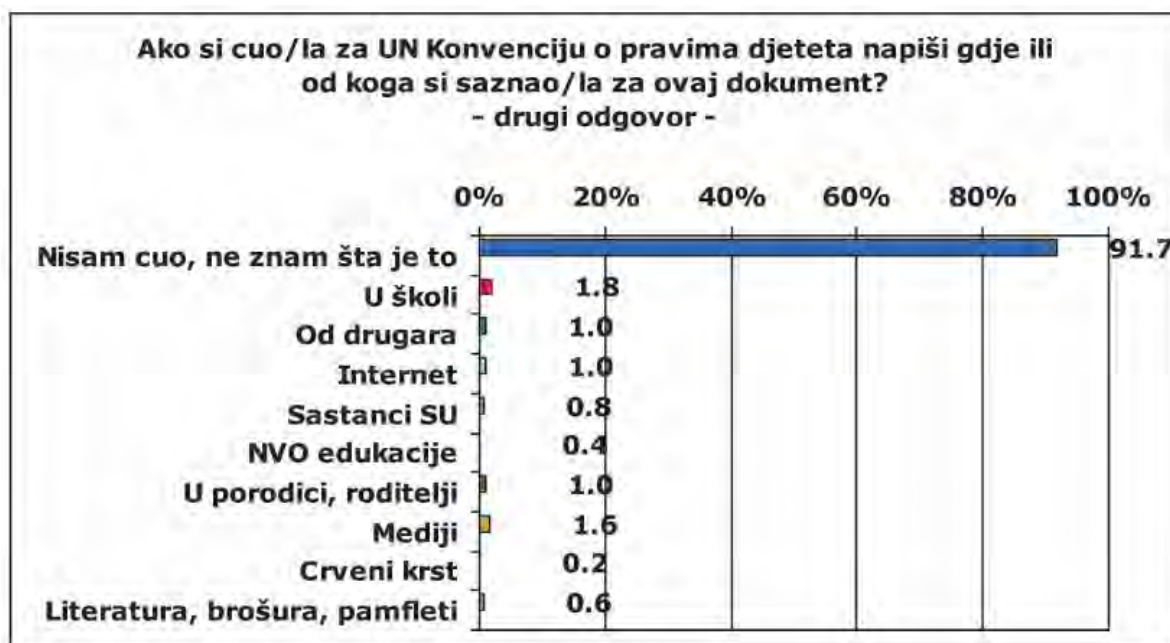
⁶ „Putokazi“ Unicef i Ombudsman RS (projekat „Zaštita prava djece“), 2007.

Grafikon 6

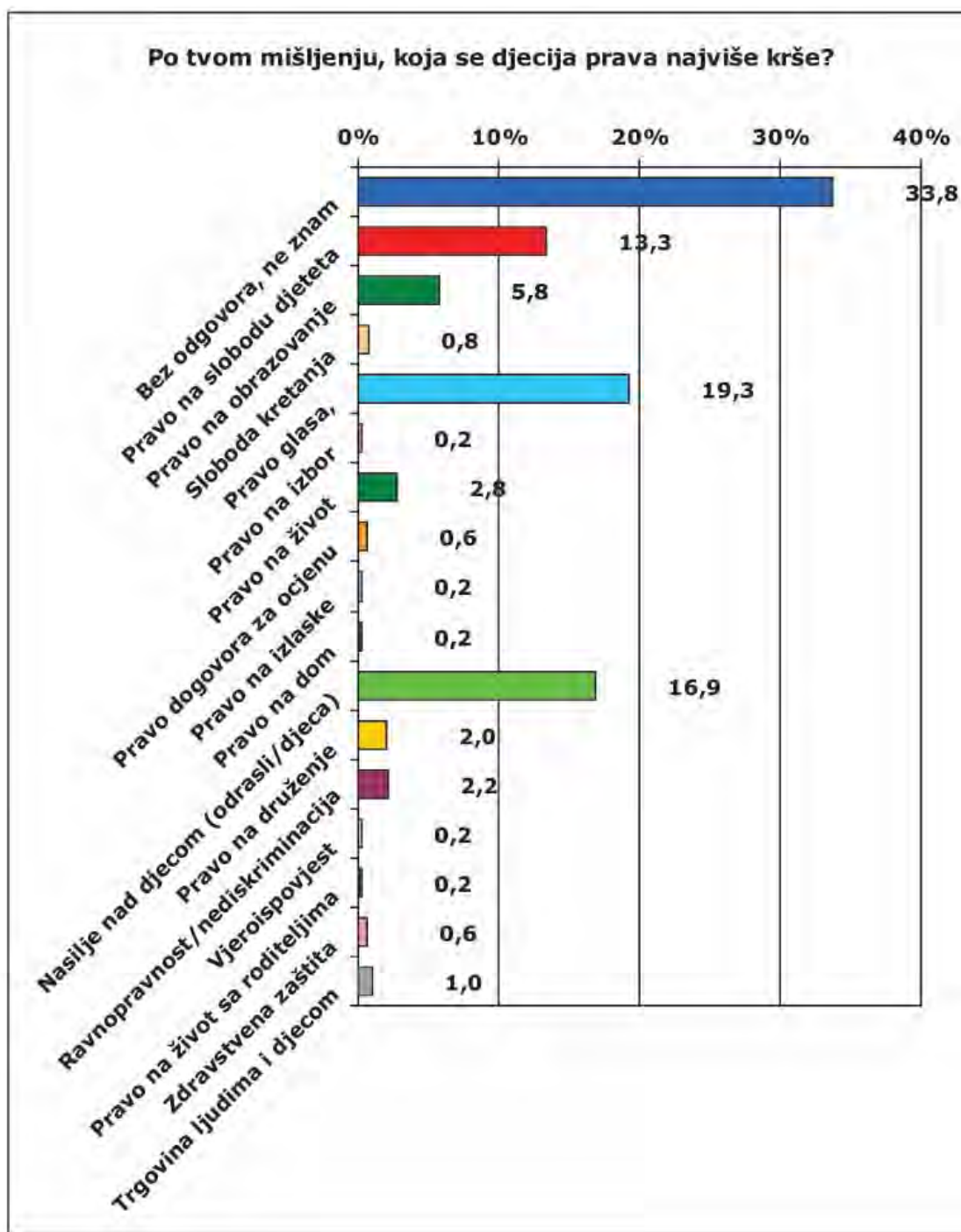
Grafikon 7

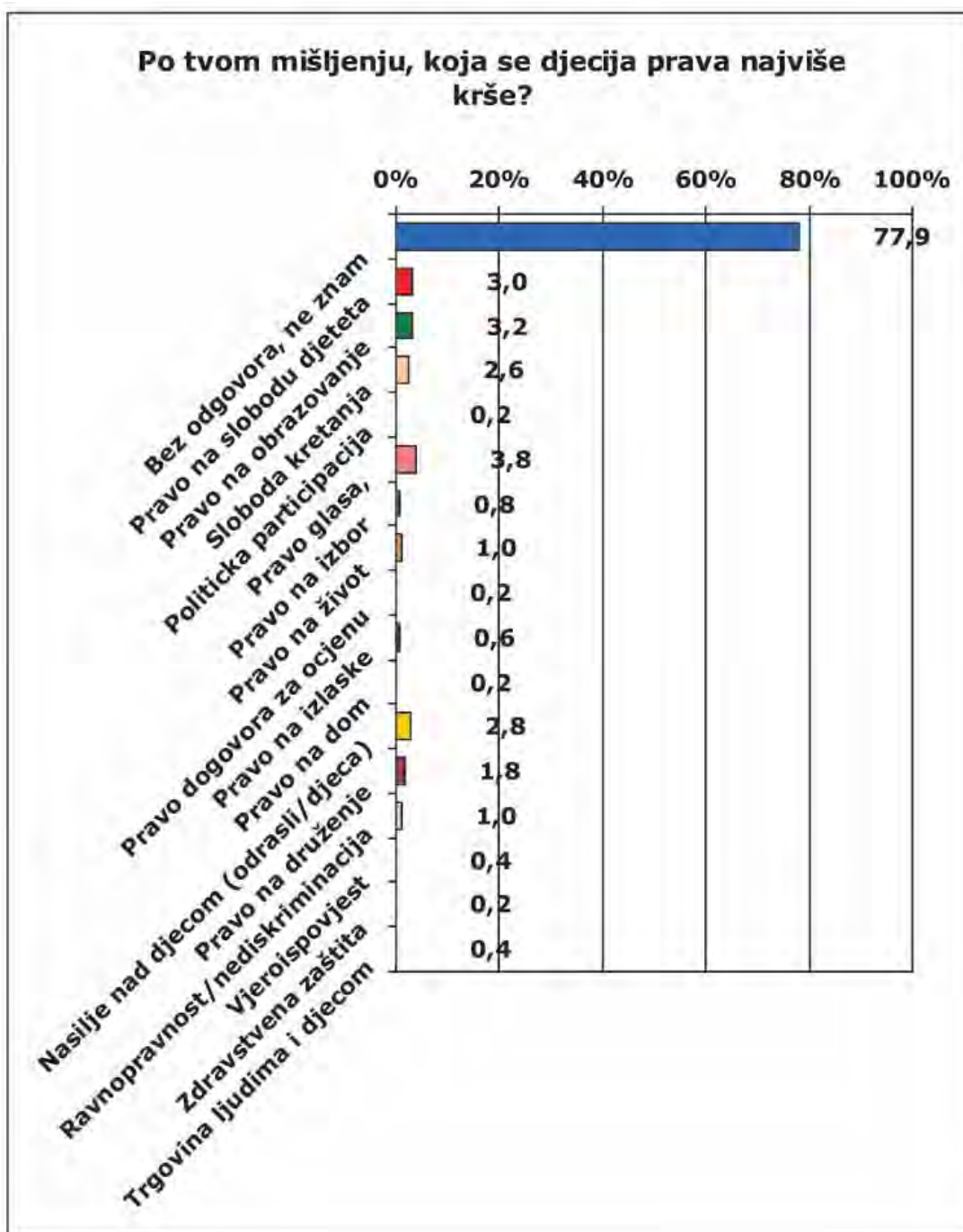
Grafikon 8

Na pitanje *Po tvom mišljenju koja se dječija prava najviše krše* jedna trećina ispitanika/ca nije dala odgovor. Druge dvije trećine su ocijenile da se pravo djeteta na izražavanje mišljenja u temama koje ga se tiču, kao i pravo na zaštitu od zlostavljanja i nasilja i pravo na slobodu djeteta (shvaćeno u najširem smislu značenja ove reči) najviše narušavaju u sredini u kojoj žive. Kako je ilustrovano na *grafikonima 9 i 10*, koji predstavljaju prvi i drugi dječiji odgovor na postavljeno pitanje, jedna četvrtina anketirane djece se izjasnila da se ne poštuje pravo po kojem oni treba da participiraju i pitaju se za mišljenje u situacijama kada se donose odluke od njihovog interesa. Dalje, jedna petina smatra da djeca nisu adekvatno zaštićena od zlostavljanja i nasilja koje vrše i odrasli i vršnjaci (djeca), dok nešto manje oko 17% smatra da se najviše krši dječije pravo na slobodu pri čemu se sloboda ne definiše na neki specifičan način pa ostaje nejasno da li uključuje pravo na slobodno mišljenje i izražavanje mišljenja, slobodno kretanje i slično. Skoro desetina ispitanika/ca iznosi zapažanje da se najviše krši pravo djeteta na adekvatno obrazovanje. Ostali odgovori na ovo pitanje odnosili su se na kršenje prava djece na život dostojan čovjeka, nediskriminaciju, druženje, igru i slobodno vrijeme, vjeroispovjest, zdravstvenu zaštitu, pravo na izbor, zaštitu djece od trgovine ljudima i slično.

Analiza statističke značajnosti razlika je pokazala da se osnovnoškolska i srednjoškolska populacija ispitanika/ca razlikuju u percepcijama najčešćih oblika kršenja dječijih prava. Starija djeca se znatno više žale na narušavanje prava na izražavanje mišljenja (26.4%) nego što to čine mlađi ispitanici/e (14.1%). Takođe, starija djeca nešto više nego mlađa upozoravaju da se pravo na slobodu djeteta, najšire shvaćeno, krši u njihovoj sredini. S druge strane osnovnoškolska populacija u većem stepenu izražava zabrinutost za zaštitu djece od nasilja kojem su djeca izložena u komunikaciji sa vršnjacima i odraslim osobama. Kako je vrijednost Chi-Square Testa pokazala mlađa djeca se u 19.9% a starija u 12.7% opredjeljuju za ovaj oblik narušavanja dječijeg najboljeg interesa.

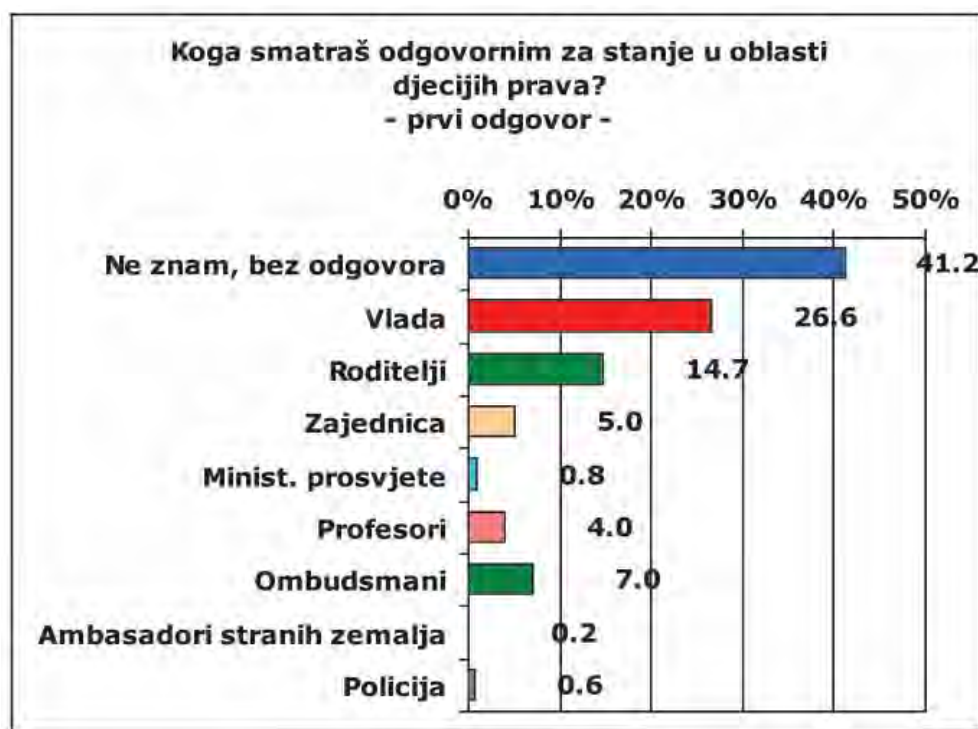
Grafikon 9

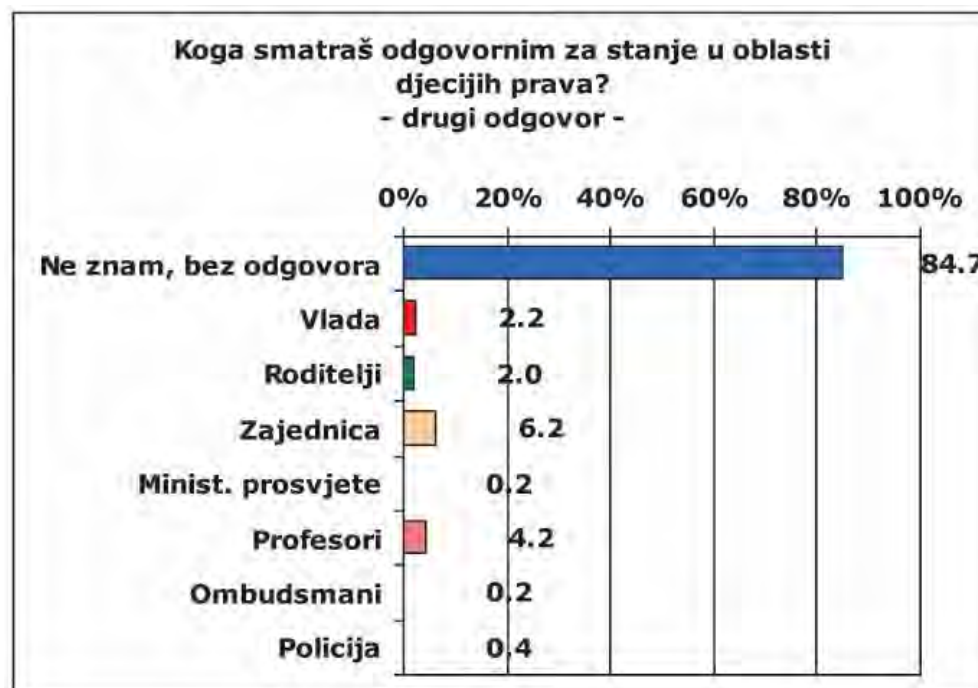
Grafikon 10

Djeca u najvećem broju smatraju da su Vlada i roditelji odgovorni subjekti za stanje u oblasti dječijih prava. Preciznije rečeno, nešto više od jedne četvrtina odgovora „ide u prilog“ najvišem državnom organu dok 16.7% ostaje roditeljima. Pored njih, odgovornim se smatraju zajednica (11.2%), nastavno osoblje (8.2%), ombudsmeni (7.2%), ministarstvo prosvjete, policija i ambasadori stranih zemalja u BiH (*grafikoni 11 i 12*).

Naravno, institucije sistema snose najviše odgovornosti prema mišljenju srednjoškolske djece (39.6% srednjoškolci i 17.2% osnovci), dok su roditelji, profesori i ombudsmeni najodgovorniji iz perspektive najmlađih ispitanika/ca.

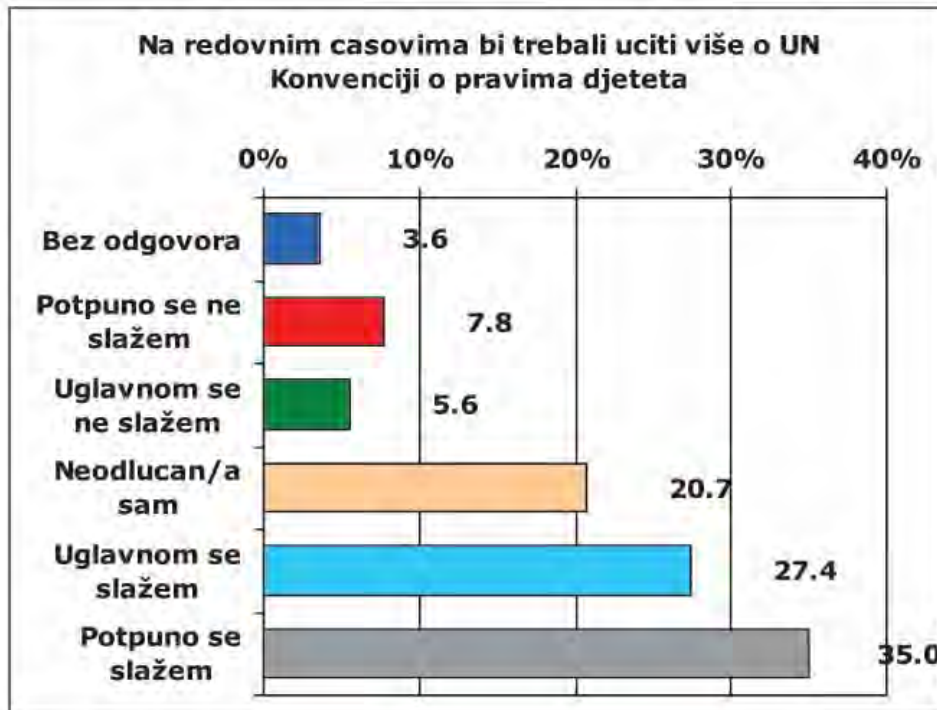
Grafikon 11

Grafikon 12

Ovo istraživanje imalo je za cilj da snimi stavove djece o potrebi za izučavanjem UN Konvencije o pravima djeteta u redovnom nastavnom procesu u školama. Zato smo im ponudili da procjene na petostepenoj skali stepen slaganja sa nekim situacijama koje predstavljaju različite oblike informisanja djece o ovom dokumentu. Tako je na tvrdnji *Na redovnim časovima bi trebali učiti više o UN Konvenciji o pravima djeteta* izraženo dvije trećine slaganja, dok je jedna petina anketirane djece bila neodlučna (grafikon 13).

Analiza značajnosti razlika je pokazala da su potpuno slaganje sa ponuđenom tvrdnjom do 10% više iznosila djeca osnovnoškolskog uzrasta i da su srednjoškolska djeca u 12% više situacija izražavala neodlučnost.

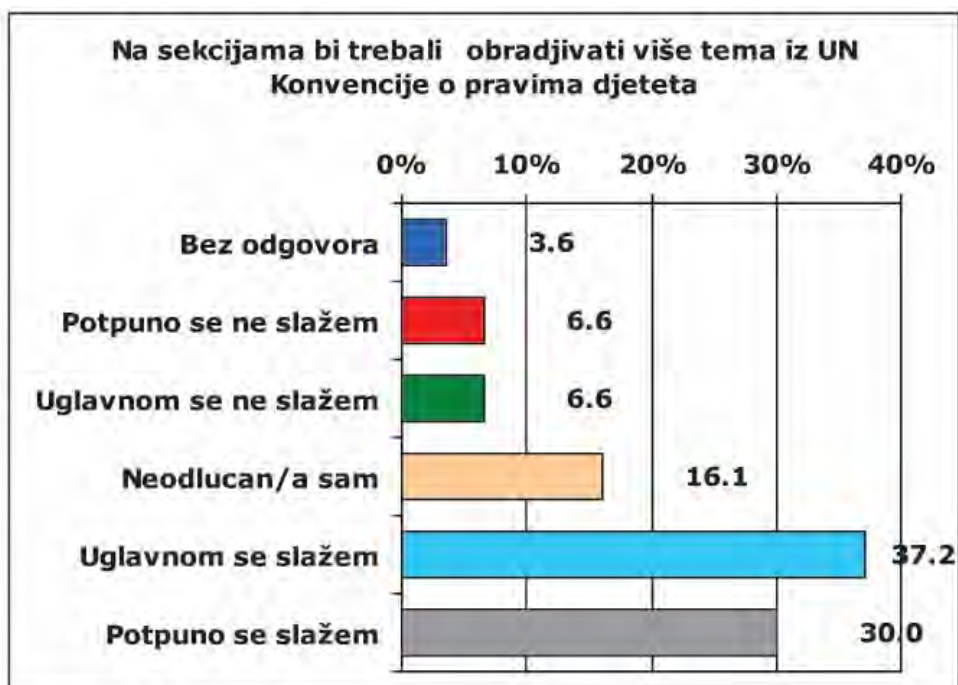
Grafikon 13

Slično predhodnom, dvije trećine dječijih odgovora se odnosilo na pozitivnu ocjenu situacije u kojoj bi se u sklopu vannastavnih aktivnosti obrađivale teme koje su sadržane u UN Konvenciji o pravima djeteta (*grafikon 14*).

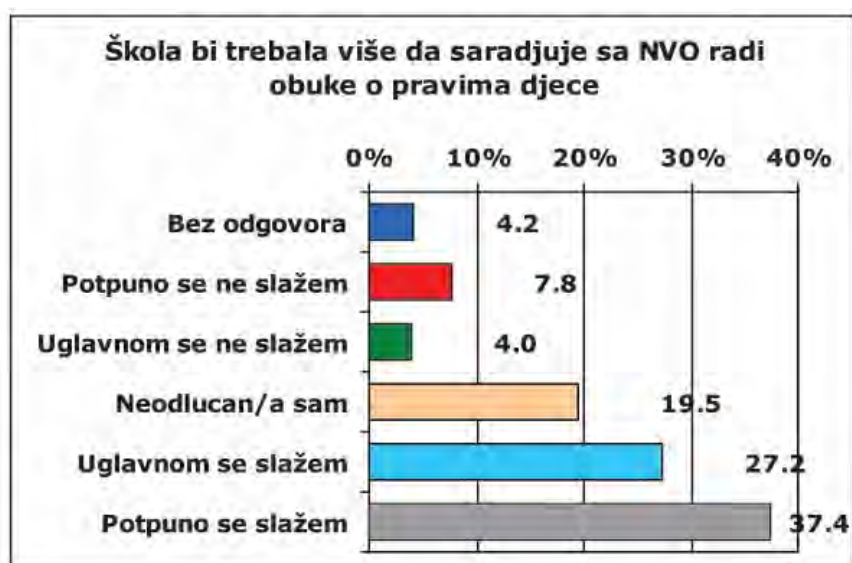
Anketirana djeca se u 64.6% slažu sa tvrdnjom *Škola bi trebala više da saradjuje sa NVO radi obuke o pravima djece*, dok 19.5% izražava neodlučnost a 11.8% neslaganje (*grafikon 15*).

Djeca u osnovnim školama su više izražavala potpuno slaganje sa tvrdnjom koja se odnosila na saradnju NVO i škole (7% više afirmativnih odgovora su uputili nego srednjoškolska populacija) i bila su manje neodlučna kod vrednovanja iste.

Interesantno je da djeca uglavnom pozitivno ocjenjuju razmjenu iskustva i dobre prakse sa zemljama u okruženju i inostranstvu jer tri četvrtine ispitanika/ca izražava slaganje sa tvrdnjom *Saradnja sa školama u okruženju i inostranstvu bi doprinijela boljem razumijevanju dječijih prava*, što je prikazano na *grafikonu 16*. Analiza značajnosti razlika je pokazala da vjeru u moć međunarodne i regionalne saradnje imaju upravo starija djeca, srednjoškolskog uzrasta, više nego mlađa.

Grafikon 14

Grafikon 15

Grafikon 16

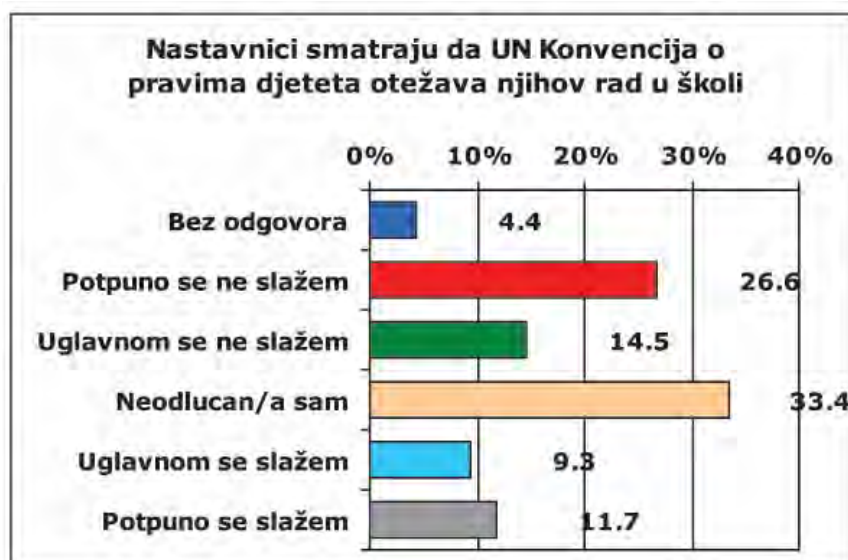
Anketirana djeca su uglavnom mišljenja da nastavno osoblje uvažava ovaj dokument jer 42.7% njih izražava neslaganje se ponudjenom tvrdnjom *Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djece nije ozbiljan dokument*, dok 22.6% potvrđuje tvrdnju. Istina na ovoj situaciji je registrovan i najveći procenat odgovora „neodlučan/na“ što se može pripisati nepostojanju relevantnih činjenica za donošenje zaključka ili sumnjom u anonimnost istraživanja i strahom od eventualnih posljedica iskrenog odgovora.

Ova tvrdnja kao da je podijelila djecu jer mlađa djeca su bliža stavu da nastavnici/e uvažavaju Konvenciju dok starija djeca u većem broju nego mlađa imaju suprotan stav i nakako su na granici. Takođe u populaciji anketirane srednjoškolske djece je za 10% više neodlučnih odgovora u odnosu na mlađe ispitanike/ce.

Slična distribucija odgovora pojavila se i na procjeni slaganja sa tvrdnjom *Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djeteta otežava njihov rad u školi*. Ako pogledamo *grafikon 18* vidjećemo da je jedna trećina neodlučnih odgovora ali i 40.9% neslaganja i 21% slaganja. Analiza značajnosti razlika pokazala je da je najveći broj *neodlučnih* u poduzorku srednjoškolaca i da je za 15% veći nego u poduzorku osnovaca.

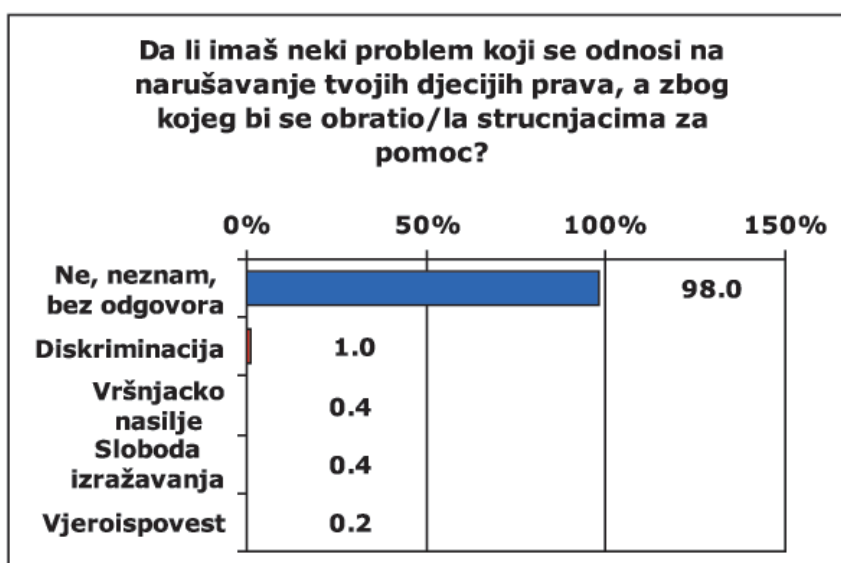

Grafikon 17

Grafikon 18

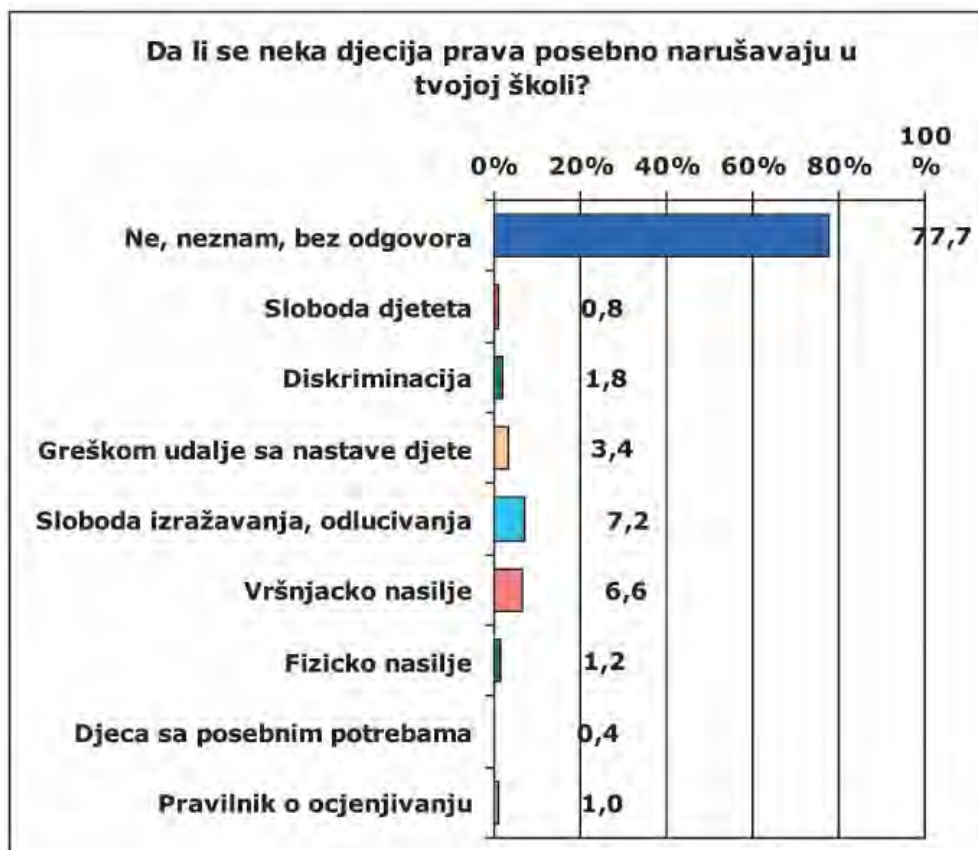
Na pitanje *Da li imaš neki problem koji se odnosi na narušavanje tvojih dječijih prava, a zbog kojeg bi se obratio/la stručnjacima za pomoć* anketirana djeca uglavnom nisu odgovorila. Ovaj podatak ne znači samo to da djeca nemaju problema zbog kojih bi tražila stručnu pomoć, već može značiti da nisu imala povjerenja u anonimnost istraživanja i nisu bila iskrena u situaciji koja se odnosi na potencijalno privatne probleme, kao i to da ne znaju za mehanizme pružanja stručne pomoći i samim tim sumnjaju u efektivnost njihovog rada. Ipak, onaj mali procenat „hrabrih“ (2%) koji je svjestan da ima probleme ovog tipa, odgovorio je da su diskriminacija, vršnjačko nasilje, nemogućnost izražavanja sopstvenog mišljenja i vjeroispovjesti u sredini oblast u kojima se narušavaju njihova prava (grafikon 19).

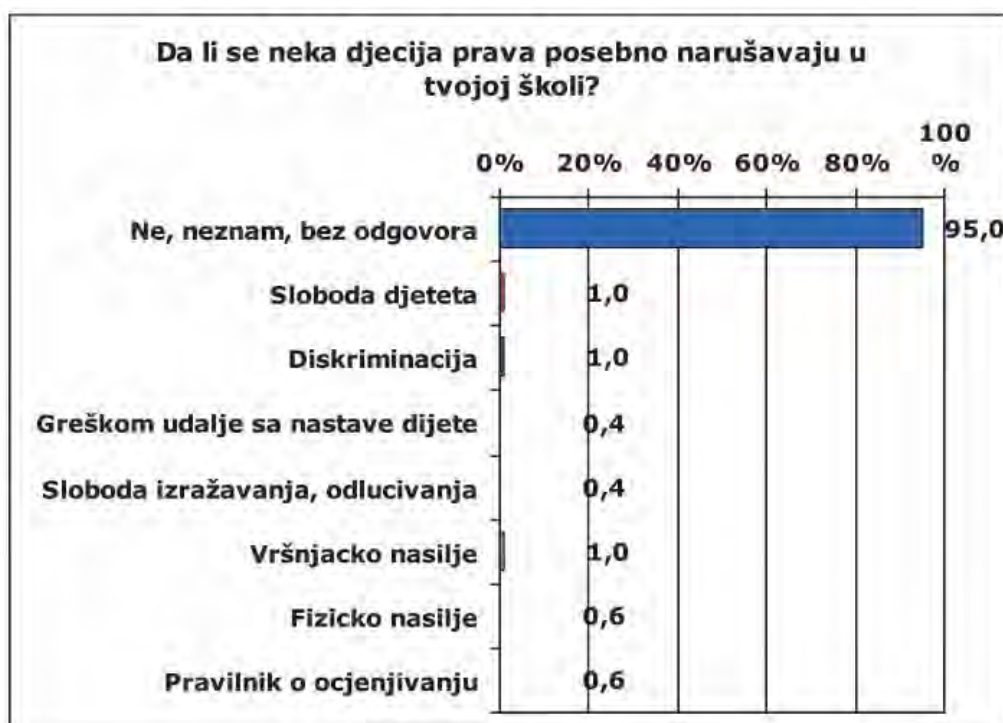
Grafikon 19

Kako se može vidjeti na *grafikonima 20 i 21* anketirana djeca nisu bila posebno motivisana da izdvoje koja se dječija prava ne poštuju u njihovoj školi. Tek jedna četvrtina ispitanika/ca je odgovorila na ovo pitanje i posebnu pažnju skrenula na narušavanje prava na slobodno izražavanje mišljenja i odlučivanje u situacijama koje se tiču djeteta u školi (7.6%) i rasprostranjenost vršnjačkog nasilja (7.6%). Takođe, djeca smatraju da je udaljavanje učenika/ca sa nastave usljed greške nastavnika/ce situacija u kojoj se krše njihova prava jer su nepravедno kažnjena pogrešnom procjenom odrasle osobe (3.8%). U manjem procentu izraženi, ali vrijedni pažnje, su odgovori djece koji se odnose na nejednak tretman djece od strane nastavnog osoblja, pojave fizičkog nasilja kojem su djeca izložena u komunikaciji sa nastavnicima/ama, kao i nepravilnosti u smislu primjene Pravilnika o ocjenjivanju (subjektivnost nastavnika/ca i nepoštovanje odredbi kojima je propisano koliko puta u toku dana učenik/ca može odgovarati za ocjenu).

Analiza značajnosti razlika je pokazala da djeca u srednjoj školi imaju više problema sa ostvarivanjem prava na slobodno izražavanje mišljenja (12.7%) nego djeca u osnovnim školama (3.1%). S druge strane djeca u osnovnim školama se više žale na vršnjačko nasilje (11%) nego u srednjim školama (0.5%).

Grafikon 20

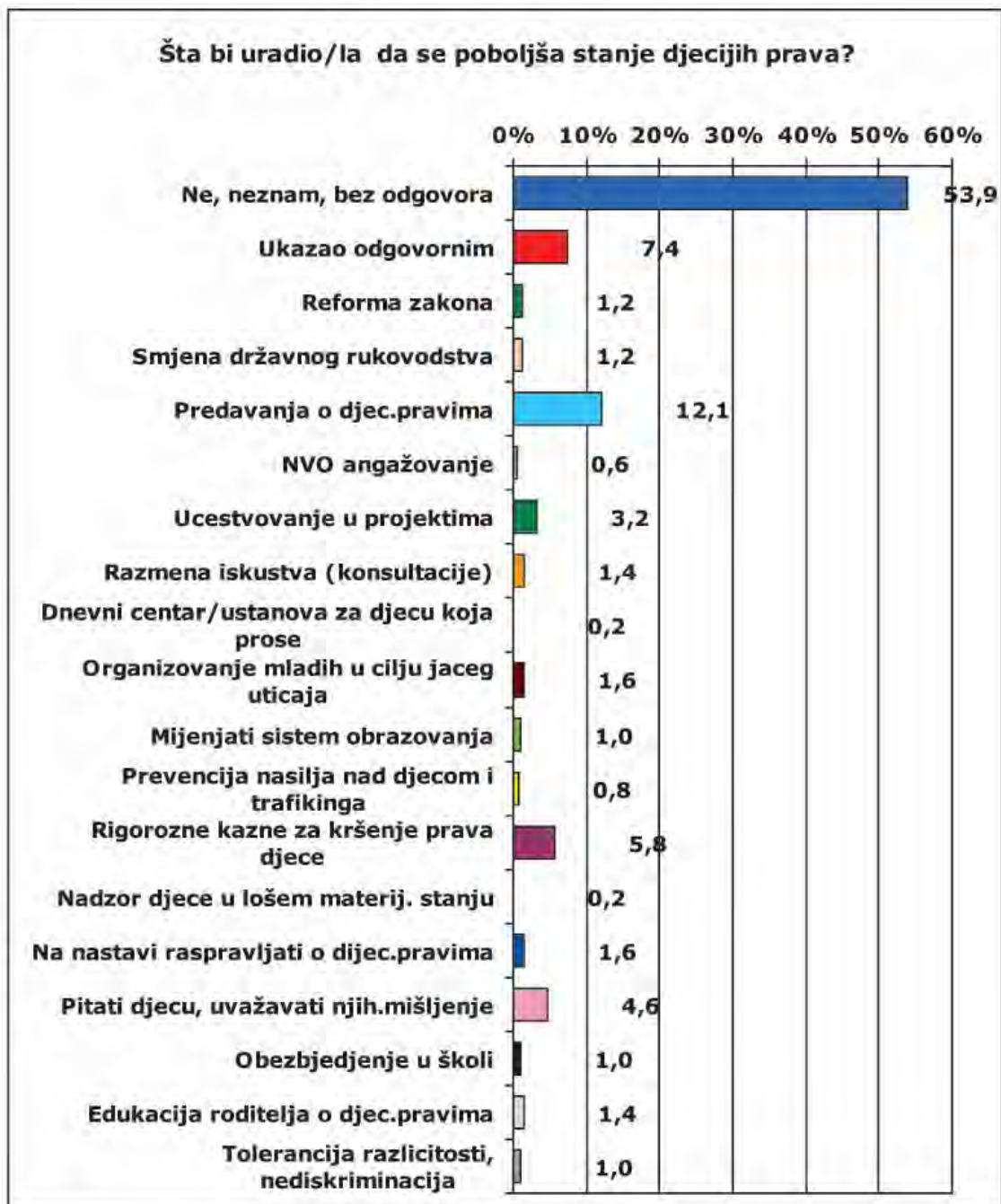

Grafikon 21

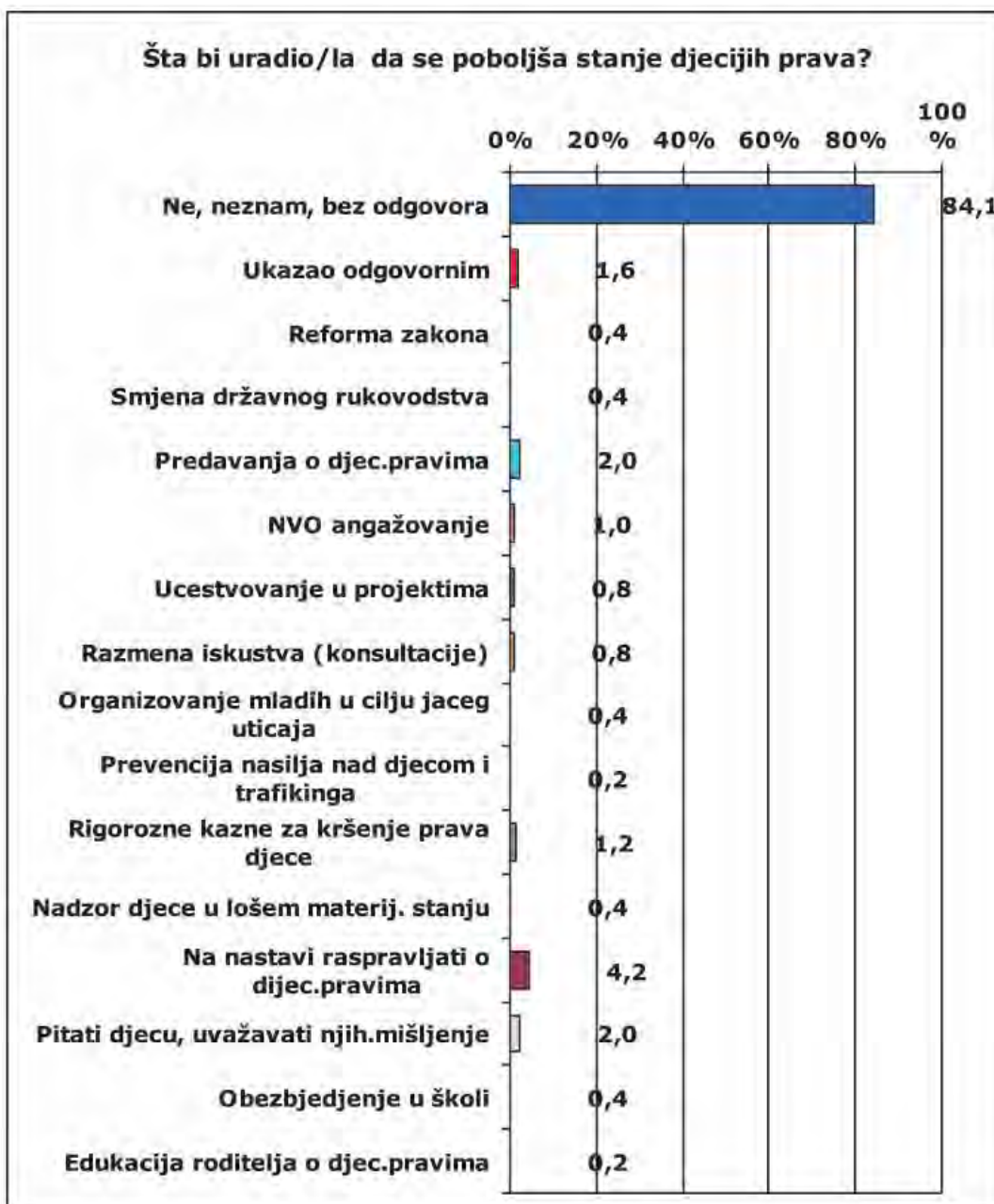
Djeci je upitnikom ponuđena mogućnost da predlože konkretne mjere kojima bi se podigao stepen ostvarivanja dječijih prava u sredini u kojoj žive. Nažalost, svega jedna polovina je odgovorila na ovo pitanje (*grafikoni 22 i 23*). Kada se analiziraju prvi i drugi odgovor koji su djeca navela može se primijetiti da najviše insistiraju na programima edukacije djece o dječijim pravima (14.2%), kao i oblicima djelovanja prema odgovornim državnim institucijama i službama kojima bi se ukazalo na stanje dječijih prava u BiH i zahtijevalo hitno djelovanje u pravcu iznalaženja rješenja za poboljšanje istog (9%). Djeca takođe smatraju da bi sankcionisanje onih koji krše dječija prava pomoglo u procesu zaštite dječijih prava i podiglo nivo senzibilisanosti za zaštitu najboljeg interesa djece (7%) kao i situacije u kojima bi se uvažavalo dječije mišljenje (6.6%) ili se ona uključivala u projekte koji imaju za cilj postizanje većeg stepena zaštite djece i uvažavanja dječijih prava (4%). Ostale dječije prijedloge možete iščitati sa priloženih grafikona.

Na edukaciji djece o dječijim pravima i načinima borbe za ostvarivanje zakonom propisanih prava skoro duplo više insistiraju djeca u poduzorku srednjoškolaca. Ona više predlažu i lično angažovanje u različitim projektima i potrebu za uvažavanjem dječijeg mišljenja. Djeca u osnovnim školama više nade polažu u rigorozno sankcionisanje onih koji krše dječija prava i razgovore o UN Konvenciji i dječijim pravima koji bi bili sastavni dio redovne nastave.

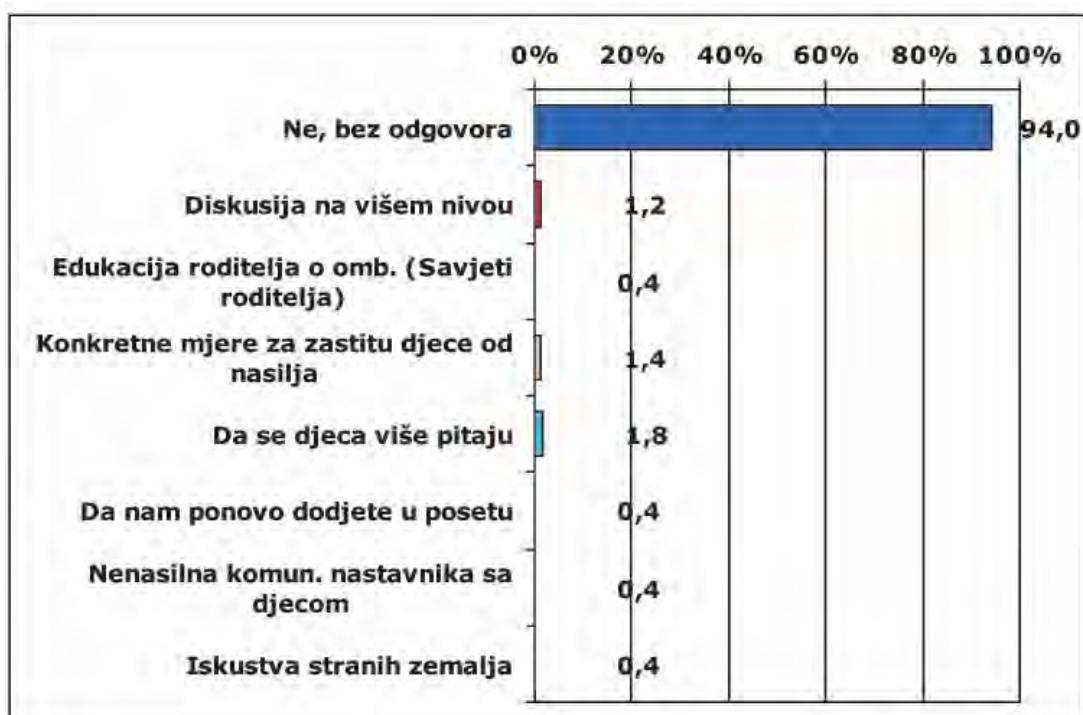
Jedan mali broj djece 6% je iskoristilo prostor u upitniku i u dijelu predviđenom za napomene, u smislu upućivanja odgovora na pitanje koje im nismo postavili ali smatraju da bi bilo korisno da se uzme u obzir prilikom izrade analize, još jednom podvukao da je neophodno djecu uvažavati i pitati za mišljenje u svim situacijama koje ih se tiču. Takođe, djeca su nam skrenula pažnju i na to da bi bilo potrebno preduzeti konkretne mjere kojima bi se djeca zaštitila od nasilja i u više navrata podsjetiti odgovorne da su obavezni da djeluju u najboljem interesu djece. Djecu je interesovalo i da saznaju iskustva drugih zemalja u okruženju i inostranstvu u smislu rada na zaštiti dječijih prava i da čuju koliko se Bosna i Hercegovina razlikuje u odnosu na njih. Pored toga, djeca su predložila da se realizuje edukacija roditelja o Ombudsmenu BiH i da im ponovo dođemo u posjetu, što nas posebno motiviše i obavezuje da nešto slično organizujemo. Ove napomene ispitanika/ca ilustrovane su na *grafikonu 24*.

Grafikon 22

Grafikon 23

Grafikon 24

OSNOVNI ZAKLJUČCI

- Roditelji i prijatelji su osobe u koje djeca imaju najviše povjerenja i obraćaju im se kada imaju neku dilemu. Ispitanici/e su u 68.9% odgovora roditelje percipirali za osobe od povjerenja, a u 14.3% prijatelje. Mlađa djeca, dakle osnovnoškolski uzrast, u većem procentu biraju roditelje i nastavno osoblje za razgovor u situacijama kada imaju neki problem nego srednjoškolski. Srednjoškolska populacija se više okreće prijateljima
- Anketirana djeca nisu u dovoljnoj mjeri upoznata sa mehanizmima djelovanja Institucije Ombudsmena. Samo 44.1% ispitanika/ca je pozitivno odgovorilo na pitanje *Da li si čuo/la za Ombudsmen*. Od toga, tek svako drugo dijete zna da navede značenje ovog pojma pri čemu je nešto više od jedne trećine objašnjenja značenja tačno u smislu davanja odgovora koji se odnosi na rad u oblasti dječijih i ljudskih prava. Interesantno je da djeca u osnovnim školama imaju više informacija o Ombudsmenu nego srednjoškolska populacija.
- Anketirana djeca se uglavnom nemaju iskustva sa obraćanjem Instituciji Ombudsmena jer se nisu lično obraćala za pomoć, a tek 5% poznaje nekog ko je to imao prilike da uradi.
- Nešto manje od dvije trećine anketirane djece je čulo za UN Konvenciju o pravima djeteta, što je poražavajući podatak ako se uzme u obzir činjenica da se ove godine obilježava 20. rođendan ovog međunarodnog dokumenta i da je BiH u više navrata ratifikovala ovaj dokument, posljednji put činom potpisivanja Dejtonskom mirovnog sporazuma 1995. godine.
- Jedna četvrtina djece koja imaju osnovne informacije o ovom dokumentu je u medijima (TV i pisani mediji) saznala za UN Konvenciju o pravima djeteta, jedna petina u školi na časovima razredne zajednice, u okviru predmeta demokratija i ljudska prava ili na debatama koje se organizuju na temu demokratije i ljudskih prava, a jedna desetina anketirane djece u svakodnevnom razgovoru sa članovima porodice i vršnjacima ili na sastancima Savjeta/Vijeća učenika škole.
- Djeca izražavaju potrebu i spremnost za izučavanjem sadržaja UN Konvencije o dječijim pravima u okviru redovnog i vannastavnog procesa u školama. Takođe smatraju da bi saradnja sa zemljama u okruženju i inostranstvu olakšala razumijevanje koncepta ljudskih i dječijih prava i omogućila usvajanje dobrih primjera i pozitivne prakse.
- Na pitanje *Po tvom mišljenju koja se dječija prava najviše krše* jedna trećina ispitanika/ca nije dala odgovor. Druge dvije trećine su ocjenile da se pravo djeteta na izražavanje mišljenja u temama koje ga se tiču, kao i pravo na zaštitu od zlostavljanja i nasilja i pravo na slobodu djeteta (shvaćeno u najširem smislu značenja ove riječi) najviše narušavaju u sredini u kojoj žive. Analiza statističke značajnosti razlika je pokazala da se osnovnoškolska i srednjoškolska populacija ispitanika/ca razlikuju u percepcijama najčešćih oblika kršenja dječijih prava i da se starija djeca više žale na narušavanje prava na izražavanje mišljenja i pravo na slobodu djeteta, najšire shvaćeno. Osnovnoškolska populacija u većem stepenu izražava zabrinutost za zaštitu djece od nasilja kojem su izložena u komunikaciji sa vršnjacima i odraslim osobama.
- Samo jedna polovina anketirane djece je uputila prijedlog za unapređenje stanja dječijih prava. Može se primijetiti da najviše predlažu programe edukacije djece o dječijim pravima i upućivanje izvještaja odgovornim državnim institucijama i službama kojima bi se skrenula pažnja na neophodnost hitnog korektivnog djelovanja. Djeca takođe smatraju da bi sankcionisanje onih koji krše dječija prava pomoglo u procesu zaštite

dječijih prava, kao i uvažavanje dječijeg mišljenja i njihovo uključivanje u projekte koji imaju za cilj postizanje većeg stepena zaštite djece i uvažavanja dječijih prava. Na edukaciji djece o dječijim pravima i načinima borbe za ostvarivanje zakonom propisanih prava skoro duplo više insistiraju djeca u poduzorku srednjoškolaca. Ona više predlažu i lično angažovanje u različitim projektima i potrebu za uvažavanjem dječijeg mišljenja. Djeca u osnovnim školama više nade polažu u rigorozno sankcionisanje onih koji krše dječija prava i razgovore o UN Konvenciji i dječijim pravima koji bi bili sastavni dio redovne nastave.

PREPORUKE

- Obavezati državu da djeluje u skladu sa članom 42 UN Konvencije o pravima djeteta koji se odnosi na činjenicu da države ugovornice imaju obavezu da sa pravima sadržanim u ovom dokumentu upoznaju kako odrasle tako i djecu.
- Realizovati programe edukacije djece o UN Konvenciji o pravima djeteta i načinima ostvarivanja dječijih prava u vaspitno-obrazovnim institucijama, na svim nivoima počevši od predškolskog. Omogućiti da se na časovima redovne nastave i kroz različite oblike vannastavnih aktivnosti obrađuju sadržaji koji se baziraju na UN Konvenciji o pravima djeteta.
- Edukovati djecu, roditelje i nastavno osoblje o načinima ostvarivanja dječijih i ljudskih prava kroz mehanizme djelovanja Institucije Ombudsmena BiH.
- Uspostaviti saradnju vladinih institucija i nevladinih organizacija u cilju podizanja svijesti javnosti o problematici ostvarivanja dječijih prava.
- Razmijeniti iskustva sa zemljama u okruženju i inostranstvu koje su postigle viši stepen ostvarivanja ljudskih i dječijih prava i iskoristiti dobru praksu za slične programe u našem društvenom kontekstu.
- Omogućiti djeci da ostvare pravo na participaciju u školskoj sredini. Participacija je jedan od četiri osnovna principa UN Konvencije o pravima djeteta i odnosi se na potrebu uvažavanja dječijeg mišljenja u situacijama u kojima se donose odluke u najboljem interesu djeteta. Neophodno je afirmisati ovo pravo u školskoj sredini, jačati oblike učeničkog udruživanja i odlučivanja kroz rad Savjeta/Vijeća učenika škole i saradnju sa menadžmentom škole, Nastavnim vijećem i Savjetom/Vijećem roditelja.

Stručni tim angažovan u izradi analize empirijskog istraživanja:

- Kreiranje upitnika i preciziranje metodologije istraživanja:
Amira Krehić, koordinatorica u Projektu
Aleksandra Arsenijević-Puhalo, stručna saradnica u Projektu
Vera Matošević, tehnička asistentica u Projektu
Ljilja Zita, spoljna saradnica u Projektu
- Anketiranje u školama:
Dušan Šavija, pedagog OŠ „Knez Ivo od Semberije“ Bijeljina
Ševala Vrpčić, pedagoginja-psihologinja OŠ „Fahrudin Fahro Baščelija“ Goražde
Emira Ljukovac, pedagoginja MSŠ „EnverPozderović“Goražde
Sanja Jojić, pedagogica OŠ „Sveti Sava“ Foča
Blagojević Nevena, nastavnica SŠC „Foča“ Foča
Finka Čenan, nastavnica OŠ „Ivan Goran Kovačić“ Livno
Luka Novokmet, direktor Gimnazija Livno
Stanislav Tomić, nastavnik Gimnazija i SSŠ Zvornik
Snežana Perić, nastavnica OŠ „Sveti Sava“ Zvornik
- Unos podataka:
Aleksandra Arsenijević-Puhalo, stručna saradnica u Projektu
Vera Matošević, tehnička asistentica u Projektu
- Statistička obrada podataka:
Neda Perišić, antropolog, Agencija Prime COMMUNICATIONS Banjaluka
- Intrepretacija rezultata:
Aleksandra Arsenijević-Puhalo, stručna saradnica u Projektu

PRILOG

Vrijednosti statističke značajnosti razlika

Kada imaš problem kome se prvo obraćaš i zašto?

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	5.8%	7.5%
Roditelji	73.2%	65.1%
Prijatelji	8.9%	21.7%
Brat, sestra	3.4%	2.8%
Pedagog, nastavnik, razredni starješina	8.2%	2.8%
Ombudsman	.3%	
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
22.560	5	.000

Kako bi najkraće objasnio/la ko su ombudsmani, čime se bave?

	Osnovna skola	Srednja skola
Ne znam	48.8%	60.8%
Ambasadori dječijih prava	.7%	.9%
Lider dječijih prava		1.4%
Bave se problemima i pomažu u rešavanju	4.8%	3.8%
Vode računa o stanovništvu, redu u državi	1.0%	.5%
Bave se dječijim pravima i pravima	44.7%	32.5%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
12.868	5	.025

Po tvom mišljenju, koja se dječija prava najviše krše?

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora, ne znam	36.8%	29.7%
Pravo na slobodu djeteta	12.0%	15.1%
Pravo na obrazovanje	4.8%	7.1%
Sloboda kretanja	1.0%	.5%
Pravo glasa,	14.1%	26.4%
Pravo na izbor		.5%
Pravo na život	1.7%	4.2%
Pravo dogovora za ocjenu	.7%	.5%
Pravo na izlaske	.3%	
Pravo na dom	.3%	
Nasilje nad djecom (odrasli/djeca)	19.9%	12.7%
Pravo na druženje	2.7%	.9%
Ravnopravnost/nediskriminacija	3.4%	.5%
Vjeroispovest		.5%
Pravo na život sa roditeljima	.3%	
Zdravstvena zaštita		1.4%
Trgovina ljudima i djecom	1.7%	
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
40.207	16	.001

Po tvom mišljenju, koja se dječija prava najviše krše?

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora, ne znam	79.4%	75.9%
Pravo na slobodu deteta	3.4%	2.4%
Pravo na obrazovanje	1.4%	5.7%
Sloboda kretanja	2.4%	2.8%
Politicka participacija	.3%	
Pravo glasa,	1.7%	6.6%
Pravo na izbor	.7%	.9%
Pravo na život	1.0%	.9%

Pravo dogovora za ocjenu	.3%	
Pravo na izlaske	.3%	.9%
Pravo na dom	.3%	
Nasilje nad djecom (odrasli/djeca)	3.8%	1.4%
Pravo na druženje	3.1%	
Ravnopravnost/nediskriminacija	.7%	1.4%
Vjeroispovest	.7%	
Zdravstvena zaštita		.5%
Trgovina ljudima i djecom	.3%	.5%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
31.173	16	.013

Koga smatraš odgovornim za stanje u oblasti dječijih prava?

	Osnovna skola	Srednja skola
Ne znam, bez odgovora	39.9%	42.9%
Vlada	17.2%	39.6%
Roditelji	18.2%	9.9%
Zajednica	5.8%	3.8%
Minist. prosvjete		1.9%
Profesori	6.5%	.5%
Ombudsmani	11.7%	.5%
Ambasadori stranih zemalja	.3%	
Policija	.3%	.9%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
70.708	8	.000

Koga smatraš odgovornim za stanje u oblasti dječijih prava?

	Osnovna skola	Srednja skola
Ne znam, bez odgovora	81.8%	88.7%
Vlada	3.8%	
Roditelji	2.4%	1.4%
Zajednica	7.2%	4.7%
Minist. prosvjete		.5%
Profesori	4.8%	3.3%
Ombudsmani		.5%
Policija		.9%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
16.710	7	.019

Na redovnim časovima bi trebali uciti više o UN Konvenciji o pravima djeteta

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	5.5%	.9%
Potpuno se ne slažem	8.2%	7.1%
Uglavnom se ne slažem	5.2%	6.1%
Neodlučan/a sam	15.5%	27.8%
Uglavnom se slažem	26.5%	28.8%
Potpuno se slažem	39.2%	29.2%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
20.305	5	.001

Škola bi trebala više da saradjuje sa NVO radi obuke o pravima djece

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	6.2%	1.4%
Potpuno se ne slažem	7.2%	8.5%
Uglavnom se ne slažem	3.8%	4.2%
Neodlučan/a sam	16.5%	23.6%
Uglavnom se slažem	26.1%	28.8%
Potpuno se slažem	40.2%	33.5%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
11.971	5	.035

Saradnja sa školama u okruženju i inostranstvu bi doprinijela boljem razumijevanju dječijih prava

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	6.9%	.9%
Potpuno se ne slažem	6.2%	7.5%
Uglavnom se ne slažem	1.4%	3.8%
Neodlučan/a sam	10.0%	13.2%
Uglavnom se slažem	16.8%	23.1%
Potpuno se slažem	58.8%	51.4%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
17.960	5	.003

Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djece nije ozbiljan dokument

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	6.5%	2.4%
Potpuno se ne slažem	32.0%	17.5%
Uglavnom se ne slažem	18.9%	14.2%
Neodlučan/a sam	25.1%	36.3%
Uglavnom se slažem	6.2%	13.2%
Potpuno se slažem	11.3%	16.5%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
30.323	5	.000

Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djeteta otežava njihov rad u školi

	Osnovna skola	Srednja skola
Bez odgovora	5.8%	2.4%
Potpuno se ne slažem	33.0%	17.9%
Uglavnom se ne slažem	14.4%	14.6%
Neodlucan/a sam	27.1%	42.0%
Uglavnom se slažem	8.2%	10.8%
Potpuno se slažem	11.3%	12.3%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
22.912	5	.000

Da li se neka dječija prava posebno narušavaju u tvojoj školi?

	Osnovna skola	Srednja skola
Ne, neznam, bez odgovora	77.0%	78.8%
Sloboda djeteta	.7%	.9%
Nediskriminacija	1.4%	2.4%
Greškom udalje sa nastave djece	4.1%	2.4%
Sloboda izražavanja, odlučivanja	3.1%	12.7%
Vršnjačko nasilje	11.0%	.5%
Fizicko nasilje	1.7%	.5%
Djeca sa posebnim potrebama		.9%
Pravilnik o ocjenjivanju	1.0%	.9%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
42.943	8	.000

Šta bi uradio/la da se poboljša stanje dječijih prava?

	Osnovna skola	Srednja skola
Ne, neznam, bez odgovora	56.7%	50.0%
Ukazao odgovornim	6.9%	8.0%
Reforma zakona	1.4%	.9%
Smjena državnog rukovodstva	1.4%	.9%
Predavanja o dječ.pravima	8.9%	16.5%
NVO angažovanje	.7%	.5%
Učestvovanje u projektima	2.7%	3.8%
Razmjena iskustva (konsultacije)	.7%	2.4%
Dnevni centar/ustanova za djecu koja prose		.5%
Organizovanje mladih u cilju jačeg uticaja	2.1%	.9%
Mijenjati sistem obrazovanja		2.4%
Prevenција nasilja nad djecom i trafikinga	.7%	.9%
Rigorozne kazne za kršenje prava djece	7.2%	3.8%
Nadzor djece u lošem materij. stanju		.5%
Na nastavi raspravljati o dječ.pravima	2.1%	.9%
Pitati djecu, uvažavati njih.mišljenje	3.8%	5.7%
Obezbjedjenje u školi	1.7%	
Edukacija roditelja o dječ.pravima	1.7%	.9%
Tolerancija razlicitosti, nediskriminacija	1.4%	.5%
Total	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

V	df	p
30.674	18	.031

10. Ako znaš za UN Konvenciju o pravima djeteta odgovori na svako pitanje u tabeli tako što ćeš zaokružiti samo jedan broj koji opisuje tvoje mišljenje.

(odgovori na svaku ponuđenu opciju)

	Potpuno se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Neodlučan/a sam	Uglavnom se slažem	Potpuno se slažem
Na redovnim časovima bi trebali učiti više o UN Konvenciji o pravima djeteta	1	2	3	4	5
Na sekcijama bi trebali obrađivati višetema iz UN Konvencije o pravima djeteta	1	2	3	4	5
Škola bi trebala više da sarađuje sa NVO radi obuke o pravima djece	1	2	3	4	5
Saradnja sa školama u okruženju i inostranstvu bi doprinijela boljem razumijevanju dječijih prava	1	2	3	4	5
Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djece nije ozbiljan dokument	1	2	3	4	5
Nastavnici smatraju da UN Konvencija o pravima djeteta otežava njihov rad u školi	1	2	3	4	5

11. Da li imaš neki problem koji se odnosi na narušavanje tvojih dječijih prava, a zbog kojeg bi se obratio/la stručnjacima za pomoć?

12. Da li se neka dječija prava posebno narušavaju u tvojoj školi? Ako da napiši koja.

13. Šta bi uradio/la da se poboljša stanje dječijih prava?

14. Ako želiš nešto da nam kažeš što te nismo pitali možeš nam to ovdje napisati.

*Provjeri da li si odgovorio/la na sva pitanja.
Hvala na vremenu koje si nam posvetio/la!*

Djeca i zaštita dječijih prava

Izdavač:

Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine
78 000 Banjaluka, Ravnogorska 18,
e-mail: bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba
www.ombudsmen.gov.ba

u saradnji sa **Save the Children Norway**
Regionalna kancelarija za Jugoistočnu Evropu, Sarajevo

Grafičko oblikovanje

Darko Domazet

Štampa:

Art print, Banjaluka

Tiraž: 500

Pravo izdanje
Banjaluka, 2010.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.7-053.2

DJECA i zaštita dječijih prava. - 1. izd. -
Banja Luka : Institucija Ombudsmena za ljudska
prava u Bosni i Hercegovini, 2010. - 65 str. :
ilustr. ; 30 cm

Tekst na bos., hrv. i srp. jeziku

ISBN 978-9958-503-01-6

COBISS.BH-ID 18123014

ISBN 978-9958-503-01-6

9 789958 503016